

**JIHOČESKÁ UNIVERZITA
V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH**

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

DIPLOMOVÁ PRÁCE

**Variabilní šperk jako vyjádření osobní
filosofie nositele**

Petra Janatová

Vedoucí diplomové práce: ak. mal. Věra Vejsová

České Budějovice 2010

Variabilní šperk jako vyjádření
osobní filosofie nositele

A variable piece of jewellery as
an expression of the personal
philosophy of the wearer.

ANOTACE :

Diplomová práce se skládá z teoretické části a praktické části. Teoretická část se soustředí na různé pohledy na šperk. Jsou to pohledy na všechny možné významy a funkce šperku jak v historii, tak v současnosti. Vymezuji zde svůj postoj ke šperku a vkládám do této práce mé inspirační zdroje, které jsou především vyhledávané ve hře a výtvarném umění. Hledám a vytvářím nápady na další možné řešení jak pojmout šperk či objekt.

Praktická část diplomové práce obsahuje shrnutí vývoje mého výtvarného řešení výroby šperku inspirovaných hrou domino. V této kapitole dokládám vývoj práce od původních skic, promyšlení použitých materiálů, barev, přípravných modelů až po výsledné zpracování sad šperků.

ANNOTATION:

The diploma work consists of a theoretical and a practical part. The theoretical part focusses on various views of jewellery. These views consider all the possible meanings and functions of jewellery in history and in present. I define my attitude towards jewellery and list the sources of inspiration, which mainly spring from games and visual art. I seek and create new ways of approaching jewellery or an object of art.

The practical part of the diploma work contains a summary of the development of my artistic conception of a piece of jewellery inspired by the game of dominos. In this chapter I document the development of the work from drawing the first sketches and selecting the materials and colours to preparing models and finally to producing sets of jewellery.

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně, pouze na základě vlastních zjištění a s použitím materiálů uvedených v seznamu pramenů a literatury.

V Českých Budějovicích dne

Petra Janatová

Poděkování :

Děkuji akad. mal. Věře Vejsové za přínosné a odborné vedení mé diplomové práce.

Obsah:

1. Úvod

2. Teoretická část-Význam a funkce šperku

- 2.1. Základní skupiny šperku
- 2.2. Používané materiály pro výrobu šperku
- 2.3. Šperk jako vyjádření psychického stavu a charakteru nositele
  - 2.3.1. Šperk jako pomůcky při diagnostice a terapii (Arteterapie)
- 2.4. Šperk jako symbol komunikace
  - 2.4.1. Role šperku ve společenském životě
  - 2.4.2. Šperk a náboženství
  - 2.4.3. Šperk a sexualita
- 2.5. Šperk jako umělecký objekt
- 2.6. Významné inspirační zdroje
  - 2.6.1. Šperk a hra
  - 2.6.2. Pavel Opočenský
  - 2.6.3. Martin Hlubuček (SUPŠS Železný Brod)
- 2.7. Další možné varianty objektů vycházejících z mé dipl. práce
  - 2.7.1. Braillovo písmo
  - 2.7.2. Pomůcky při speciální pedagogice

3. Praktická část

- 3.1. Technika
  - 3.1.1. Tvrdá kamenina
  - 3.1.2. Elektrické vodiče s barevnou izolací
  - 3.1.3. Barvy
- 3.2. Sady
- 3.3. Šperk-objekt

4. Závěr

5. Seznam použitých zdrojů

1. Úvod

Cílem mé praktické práce je vytvoření šperku s atypickou filozofií vzniku a realizovaného z méně obvyklého materiálu. Má práce se zabývá především problematikou šperku jako solitéru a možnostmi, jak lze takový artefakt obsahově a formálně pojmut. Teoretická část práce má za úkol doplnit a podtrhnout význam a smysl praktické části. Osvětlit důvody, které mne vedly k této práci a zároveň mne posunuly hlouběji do podstaty realizace šperku, který je je konečným výsledkem mé praktické práce.

Práce jako celek má za úkol neopakovat zažité stereotypy, které vnímají šperk pouze jako dekorativní předmět.

Šperk v průběhu lidské historie v sobě navrstvil mnoho specifických významů a funkcí. Některé tyto funkce jsou již často opomíjené, další patří mezi nové, stejně jako materiály, ze kterých jsou zhotoveny. Existují různé pohledy na šperk a jeho funkci a i jim se v následujících kapitolách teoretické části budu věnovat.

2. Teoretická část-Význam a funkce šperku

„Šperk není ozdoba, ale názor.“ Jiří Šibor

2.1. Základní skupiny šperku

Za prvé se jedná o *sériově vyráběný šperk*, který má úspěch u velké masy lidí. Skupina lidí, mající v oblibě tento druh šperku, je ta část populace, která patří k tzv. konzumní společnosti. V našem případě to znamená, že si kupuje šperk jen proto, aby ho „VLASTNILA“. Nehledá jeho jiný smysl, nepřemýšlí nad jeho dalšími významy, slouží jen jako kumulace majetku. Slouží především k jejich reprezentaci. Tito lidé se zahlcují předměty a nevnímají podstatnější životní potřeby a problémy.

Tuto skupinu nesmírně ovlivňuje neodbytná, všudypřítomná reklama, která se stává až agresivní a zahlcuje všechna média. Využívá často s úspěchem vlivu mediálně známých osobností a autorit. Může vést potencionální uživatele k nevhodnému výběru šperku a své prezentaci. Takoví lidé si pořizují šperky především v supermarketech a v jiných obdobných obchodních řetězcích, které sází na reklamu a na její neoddiskutovatelný vliv na populaci. Takto ovlivněná skupina se výhradně řídí módními trendy a tím se projevuje její jistá estetická omezenost a nedostatečný kulturní rozhled.

Pro jinou skupinu spotřebitelů je šperk jen věcí, která je kupována především pro svou obchodní značku.

Zavedenou značku si kupuje konzervativní, vyšší společenská vrstva se sklonem k snobismu, založeném na luxusu a image. Považuje totiž za nutné a společensky vhodné poukazovat na svůj majetek. Proto se výrobcům tohoto druhu šperků ekonomicky velmi daří.

Nemusí to být ale vždy. I sériový výrobek dokáže mít svou estetickou hodnotu. Proto se může stát, že má úspěch nejen u masové většiny, ale vyvolává kladný ohlas i u lidí, kteří ocení kvalitu jeho výrobního, řemeslného provedení a výtvarné hodnoty a pojetí.

Vždy to samozřejmě souvisí s osobností tvůrce. Záleží na jeho znalostech a zkušenostech v oboru navrhování šperků. A v neposlední řadě na dokonalé profesionální spolupráci tvůrce a výrobce.

Druhou důležitou skupinou šperků jsou *solitéry*. Solitér je šperk, který je jedinečným výrobkem. Jeho charakteristickým rysem je to, že dokáže podtrhnout osobnost nositele. Zásadně se nevyrábí pro velký počet zákazníků. Nemá nikdy anonymního autora.

Pověštinou bývají tvůrci autorských šperků zaměřeni i na jinou oblast umění např. vytváření soch, designu apod. Důvodem jejich šperkařské tvorby může být i to, že v tomto oboru se mohou snadněji realizovat- výroba šperků nemusí být výrobně a prezentačně náročná.

Tím autor může ušetřit čas. Po finanční stránce můžeme někdy mluvit o výrobní úspornosti. Výstižné pro mě je vyjádření P. Opočenského: „Šperk není nic jiného než miniatura s rituálním odkazem a symbolikou, kterou hledám

ve svých velkých objektech. Při menší velikosti mám větší svobodu ve volbě materiálu a technice zpracování,"¹

Zmíněné výhody autorského šperku představují kladnou motivaci k jeho výrobě. Tou největší motivací při výrobě šperku je tvůrčí svoboda autora, jeho schopnost osobitého experimentu a možnost uplatnění velké variability kombinací materiálů i zpracování.

U solitérního druhu šperku záleží na počáteční koncepci autora. Některé významové možnosti autorských koncepcí jsou popsány v dalších kapitolách.

Má praktická práce se zabývá šperkem jako solitérem a možnosti, jak lze takový artefakt koncipovat.

---

¹ <http://www.tyden.cz/rubriky/kultura/vytvarne-umeni/pavel-opocensky-predstavi-sperky-jez-vymyslel-ve-vezeni-99490.html>

2.2. Používané materiály pro výrobu šperku

Vyjadřovacím prostředkem šperkaře je materiál, se kterým pracuje. A jeho znalost mu napomáhá k realizaci myšlenky, kterou chce zformulovat.

Materiál může být z tohoto pohledu cenným spolupracovníkem šperkaře. Autor by si měl proto vždy dokonale osvojit veškeré vlastnosti a zákonitosti určitého materiálu a pak s ním odpovídajícím způsobem pracovat. Nemusí tomu tak být vždy - viz. nové materiály, u nichž je zpracování někdy méně složité.

Je nasnadě, že volba materiálů se také řídí dobou vzniku a aktuálními podmínkami, které mohou nastat. Například dostupností výchozích materiálů, aktuálními módními trendy...atd.

Moje diplomová práce se v obou částech- praktické i teoretické- zaměřuje hlavně na výběr materiálů, které jsou spíše netradičního rázu. Nejsou obvyklé a ve šperkařství běžně používané.

Materiál, jenž jsem použila při realizaci praktické části své diplomové práce, není obvyklý pro výrobu šperku. Je kombinací tradičních materiálů (keramická hlína s prvky porcelánu=Tvrdá kamenina). Tím patří mezi nově používané materiály v oboru. Vlastnost, kombinace materiálů v nové kompozici je velice přínosná. Porcelán totiž způsobuje odlehčení klasické hlíny, a tím je možné docílit vytváření větších objektů, které jsou zároveň lehké a běžně nositelné. Keramická hlína je sama o sobě fragilní a tím má omezenou životnost. Příměs porcelánu tuto vlastnost eliminuje.

„Šperk z netradičních materiálů není omezen velikostí a hmotností, může se rozvinout do větších rozměrů. Tím se více uvolnil prostor pro řešení výtvarných problémů“²

Důvodů, proč jsem si vybrala ke své práci nově pojatý materiál ve šperku, je více.

Užití nových materiálů ve šperkařství umožňuje, že šperk již není plně vázán technickými a technologickými znalostmi tvůrce a jeho technické vybavení. Výrobní postup pak nevyžaduje tolik odborných znalostí jako při klasickém a řemeslně tradičním zpracování drahých kovů. Je to i finanční dostupnost výchozí suroviny.

Dalším důvodem je současná doba, která přeje rozkvětu nových materiálů a jejich vzájemné kombinace.

Inspirativním a určujícím podnětem k zabývání se netradičními materiály se mi stal šperkař a sochař Pavel Opočenský, v naší zemi jeden z nejvýraznějších průkopníků nových přístupů a využití netradičních materiálů ve šperku. Zaměřuje se především na různé plasty a jejich využití. Stejně tak jak objevuje nové materiály pro šperk, tak i objevuje nové možnosti a vlastnosti všech používaných netradičních materiálů u šperku. Zabývá se odhalováním různých vrstev např. u nejvíce používané umělé hmoty, odkrývá nový pohled - co materiál skrývá pod viditelným povrchem. Poodhalují se tak výtvarně zajímavé vrstvy, kresba a materiály mění barvu, intenzitu prosvětlení a průhlednost. Opočenský nejčastěji odebírá hmotu různým perforováním a tím získává rozličné průchody světla. Role světla v jeho špercích je podstatná a zapříčiňuje to, že jeho šperky se mnohdy stávají spíše objekty, které fungují samy o sobě, nepřipoutány k oděvu, mnohdy jako „hračka“ do ruky. I v mé praktické práci má světlo význam. Využívám ho a jeho hry v prostoru podobným

---

² KŘÍŽOVÁ, Alena.: Proměny českého šperku na konci 21. Století, 1.vydání- Praha, Academia, 2002, st. 26

způsobem jako Opočenský - perforací a různými průhledy skrze materiál.

2.3. Šperk jako vyjádření psychického stavu a charakteru nositele

Šperk patřící určitému nositeli, má svoji psychologii. Tento šperk odráží nositelův psychický stav a pak se dá rozebrat jeho význam. Šperk by měl správně souznít se svým majitelem, stát se jeho součástí a vypovídat o něm. Dobře vybraný a nošený šperk vypovídá o charakteru nositele. Platí to v případě, nepodřizuje se nositel pouze módnímu trendu a vlivu masové většiny. Šperk by totiž měl být součástí naší povahy, souznít s našimi charakteristickými rysy. Neměl by být pouze automatickou záležitostí, šperk bychom si měli brát z nějakých důvodů. Ve výběru se mohou odrazit naše mentální emoce jako nálady, vztahy anebo osobní filozofie, sexualita, inteligence... Výběr šperku vyjadřuje náš osobitý pohled na svět a jeho dění. Jednotlivé znaky povahy, které může prozrazovat určitý šperk o svém majiteli, jsou např. humor, laskavost, cynismus, hravost...atd. Majitel výrazného šperku o sobě může hodně prozradit, aniž by si to sám uvědomoval. Stejně jako barvy, které máme v oblibě, mohou vypovídat o psychickém stavu jedince, tak i šperky, kterým právě dáváme přednost, mohou říci, co se v nás odehrává.

Je-li člověk introvert, mělo by to být zřejmé i na jeho doplňcích. Introvert nemá chuť na sebe upozorňovat, experimentovat s extravagancí ve šperku. Přednost dá jednoduchému a nenápadnému, majícímu pro jeho osobu spíše skrytý význam. S největší pravděpodobností se bude jednat o šperk, který svou minulostí vypovídá pro něj cosi důležitého a hlavně osobního.

Extrovert výběrem šperku spíš upozorní na svou osobu. Hýří originalitou, a proto ji dává za každou cenu najevo. Je pyšný na každý jednotlivý kus, který je jedinečný a dokáže doplit jeho vizáž.

Při výběru šperků dává přednost živým, na první pohled zářivým barvám a přehnané velikosti šperku. Mnohdy si neváhá vzít i naprosto megalomanskou věc. I tento typ člověka podléhá módním trendům, i když zároveň hledá šperk jedinečný. Stále totiž upřednostňuje originalitu.

Jeden jediný šperk je schopný zapříčinit jinou náladu člověka, a také může ovlivnit celkový vzhled člověka a jeho působení na okolí.

Dalším případem, kdy může šperk ovlivňovat naši psychiku, je když šperk použijeme jako věc, která usměrňuje a stimuluje naši mysl. Člověk pouhým dotykem anebo třením o určitý předmět dokáže kladně ovlivnit svou psychiku. Šperk se tímto způsobem stává alternativou, jak někam svoji nahromaděnou energii nebo snad dokonce stres i agresi vložit. Je to určitý ventil a může pomoci. Dotyk s různě upraveným povrchem předmětu může ovlivnit naši mysl a záleží na povaze určitého jedince, jestli ho uklidní hladký nebo naopak drsný povrch předmětu. Takovýto předmět zaměstná ruku i mozek a odpoutá pozornost od např. nepříjemných vjemů, které na nás v tu chvíli působí. Kdo trpí nezvladatelnou nervozitou, během níž se objevují nepříjemné vedlejší jevy jako třes rukou, kolen...atd., by měl využívat tuto dotekovou variantu pomoci. A proč nepoužít některý druh šperku! Šperk se na to dokonale hodí. Tím, že je součástí našeho vzezření, módním doplňkem, který neodrazuje anebo nevzbuzuje podezření. Šperk se může stát významnou pomůckou pro pedagogy a určitě jiná povolání (psychology, režiséry, herce, výchovné dramatiky) ve vykonávání své profese bez vedlejších negativních vlivů jako je nervozita.

2.3.1. Šperk jako pomůcka při diagnostice a terapii (Arteterapie)

Šperk se dá s úspěchem využít v terapii a psychologické diagnostice. Samotná výroba šperku již může fungovat jako určité formy těchto dvou výše uvedených činností.

Podnět k hlubším uvahám o tomto tématu dal P. Opočenský v rozhovoru pro Listy Prachaticka (5.10.2000), kde hovoří o tom, že šperk může být určitou terapií a může jít o jisté sebezpytování a přiznání svých tužeb a bolestí.

Jako souhlas s Opočenského tvrzením jsem zpracovala právě tuto kapitolu, v níž představuji důvody a okolnosti spojení, těchto zdánlivě vzdálených oborů.

Navíc sama spatřuji ve vlastní šperkařské tvorbě snadnější seberealizaci.

Mojmír Svoboda v knize Psychologická diagnostika dospělých tvrdí, že jako jakékoliv jiné tvůrčí činnosti a sebevyjádření, může mít i tvorba např. šperku, tuto terapeutickou a diagnostickou funkci a může odrážet psychické rozpoložení tvůrce, a lze tedy na výtvoru (v tomto případě šperku) provést interpretaci a diagnostiku např. případného problému, důvodů ke specifickému chování a poznání vlastností člověka. Tato terapie prostřednictvím výtvarné činnosti vede také k důležitému sebepoznávání, což je mnohdy cíl techniky terapie.

Analyzovat se dá jak samotný výtvor, tak hlavně i prožitky, které se dějí v průběhu realizace věci. Tudíž je důležité pozorovat subjekt, jak zachází s materiálem, jaký způsob řešení tvůrčího problému volí, co upřednostňuje, co zavrhuje a proč. Jsou tedy nesmírně podstatné jednotlivé komentáře a vzájemná komunikace v průběhu práce. Vyřknuté závěry vyvozené z pozorování tvorby by samozřejmě měly

zohlednit věk, pohlaví, společenský status a charakteristický vzorec chování pozorovaného jedince. Autor se také zmiňuje o nutném předpokladu vytvoření vhodné atmosféry - ovzduší důvěry (například odstranění pocitu, že se jedná o zkoušku) a o patřičném naladění respondenta.

Všechny tyto podmínky shrnuje obor arteterapie, který je výstižně definován na portálu České arteterapeutické asociace jako léčebný postup využívající výtvarných technik a výtvarného projevu jako hlavního prostředku poznání a ovlivnění lidské psychiky a mezilidských vztahů.

Někdy bývá arteterapie přiřazována k psychoterapii a jejím jednotlivým směrům, jindy je pojímána jako svébytný obor. Obvykle se rozlišují dva základní proudy- terapie uměním, v níž se klade důraz na léčebný potenciál tvůrčí činnosti samotné, a artpsychoterapie, kde výtvořky a prožitky z procesu tvorby jsou dále psychoterapeuticky zpracovávány.

J. Šicková-Fabrice v knize Základy arteterapie popisuje hlavní funkce této arteterapie. Řadí se k nim metaforičnost, schopnost integrovat (osobnost i skupinu), facilitovat (podporovat) komunikaci, schopnost být prostředkem ventilace (kanalizace) emocí a jistá katarze a integrace. Dále vysvětleno v poznámce pod čarou.³

---

a) ³**Metaforičnost** znamená, že výtvor a samotná tvorba v sobě mohou nést skrytý význam, který vysvětlí mnohé o jedinci a jeho psychických pochodech.

b) **Podpora komunikace**- objasňující následovně, umění transcenduje to, co je slovy nevyjádřitelné.

c) **Ventilace (kanalizace)**- pomocí umění můžeme překonávat určité překážky, nepříznivé okolnosti- zpracováváme je a tím se s nimi vyrovnáváme.

d) **Katarze**- tvořivý proces je většinou pro svého tvůrce ventilem, umožňuje mu vnitřní očištění a naplnění jeho tužeb.

Jelikož tato diplomová práce pojednává i o práci s hlínou, uvedu spojitost právě tohoto materiálu a arteterapie. O mé práci s hlínou se opět zmiňuje kapitola Základy arteterapie.

Materiál hlíny (a jiných materiálů na bázi modelování) je důležitý v oblasti arteterapie. Hlína je materiál, z níž člověk vzešel a do níž se jednou navrátí a už jen pro tuto symboliku je vhodný pro aplikaci v arteterapii. Význam má tato technika jak u profesionálního umělce, tak i u postiženého jedince. Do hlíny lze předat náš hněv, agresivitu, žal, smutek a všechny tyto emoce eliminovat a zkrátka s nimi dále pracovat. Práce s hlínou může fungovat jako jistá relaxace a rehabilitace. Tvorba haptickou formou je velmi podstatná díky tomu, že hmatové vnímání je vlastně prvním poznávacím procesem. Člověk nejdříve poznává svět hmatem a prostřednictvím kinetických pocitů. Hmat má úlohu při citovém vývoji a uspokojování lidských potřeb. Nedostatek dotyků a hmatových vjemů vede k depresi, apatii a útlumu životních pochodů. Narušuje se tak zdravý psychický vývoj člověka. Proto se doporučuje práce s hlínou, která vhodně stimuluje hmatovou citlivost a může například kompenzovat deficit dřívějších hmatových zkušeností, jenž se mu nedostával od například rodiny. Samozřejmě jsou zde důležité další fakta jako to jestli je člověk spíše vizuální typ nebo haptický typ. Tyto dva typy definoval V. Löwenfeld.⁴

---

e) **Integrace**- působí jako spojování různorodých oborů. Z psychologického hlediska jde o to, aby se pospojovaly do jednotného celku struktury biologické, psychologické a sociální.

⁴ Člověk vizuálního typu se seznamuje se světem prostřednictvím zraku a má, dá se říci, divácký přístup k vnímání okolí. Haptický typ člověka je hlavně směřován svými tělovými a expresivními pocity. Používá svoje svalové pocity, pocity dotyku, chutě, vůně, hmotnosti, teploty...atd. Pochopitelně existují smíšené typy, které v lidské populaci převažují nejvíce.

Je důležité rozpoznat tyto typy a podle toho s nimi zacházet, vhodně doplňovat jimi používané materiály a volit odpovídající způsoby arteterapie. Pro haptický typ je hlína samozřejmě vhodnějším prostředkem než pro vizuální typ, jenž preferuje povětšinou spíše grafické techniky. Hlína je ideálním materiálem pro vyjadřování dítěte.

Pro něj je příjemná možnost snadné opravy výtvoru a snadná manipulace. A proto dítě vloží své emoce do této hmoty snadněji a bez obav.

2.4. Šperk jako symbol komunikace

„Umění je vedle jazyka nejpřirozenějším prostředkem dorozumívání se mezi lidmi.“⁵

Šperk komunikuje jak se svým nositelem, tak i s okolím nebo jeho autorem. Je podnětem ke konverzaci a ke zcela novým myšlenkám. Umělecké artefakty, jakými jsou v našem případě šperky, mohou být nositelem příběhů anebo sdělení a dokáží formovat naši osobnost.

U autora se to projevuje právě během výroby, kdy vzniká mezi ním a jeho tvorbou vztah plný otázek a nových podnětů a nápadů. Komunikace s novým materiálem, pochopení, jak s ním zacházet a co je pro něj nejlepší. Jaký tvar je možný a jaký vůbec nerealizovatelný. Co si šperk vyžaduje... atd. To je možné zjistit, jen když navážeme určitou komunikaci a snažíme se v uvozovkách naslouchat.

Je to další a vlastně jedna z nejpodstatnějších záležitostí při vytváření šperku. Autor musí velmi citlivě a vnímavě

---

⁵ BABYRÁDOVÁ, Hana.: Rituál, umění a výchova, Pedagogická fakulta Masarykovy univerzity Brno 2002, str. 59

tento rozhovor navazovat. Jen tak lze zhotovit kvalitní šperk, který má svou duši, je hoden svého majitele. Je nadčasový.

Se svým majitelem musí také navázat daleko více než vztah majitel - věc. Šperk nebrat jen jako pouhou dekoraci a doplněk své vizuální podoby. Měl by mít hlubší význam a sdělovat nám o majiteli osobnější informaci. Šperk má vypovídat více o jeho minulosti, náladě a dalších emocích zmíněných již v Psychologii šperku. Tento vztah je nutný navázat proto, aby šperk nebyl pouze bezduchou dekorací. To by byl velmi špatně pojatý šperk. Komunikace také vzniká v tom smyslu, že se člověk na šperk podívá a tím (v ideálním případě) mohou vzniknout nové myšlenky nebo se vracet staré. A tak vlastně vyvolává další pocity.

Obdobně jako majitel šperku reaguje i vnímající okolí. Šperk s ním totiž dokáže vyvolat reakci, nejen pozitivní, ale i negativní. Ale vždy se nějaká objeví. Nicméně obojí pohledy shledávám vlastně pozitivními, přínosnými v mezilidské komunikaci, která nás nenechává nás chladnými. A proto máme potřebu reagovat pochvalně či negativně. Vztahově se ale cosi děje. A vzniká něco nového.

Šperk upozorňuje nejen na sebe, ale i na svého nositele. Díky němu lze pravděpodobně snadněji navazovat rozhovory, kontakty i s neznámými osobami. Může se stát počátkem rozhovoru - a jak tomu často bývá - i impulsem k bližšímu poznávání. Člověk mimoděk často podléhá svým prvotním, povrchním dojmům (například momentálnímu vzhledu), které jej mnohdy zcela ovlivní při rádooby objektivním vnímání druhých. Přimo ho láká tento úhel pohledu, i když si ho velice často nedokáže sám sobě přiznat, dokonce ho mnohdy intenzivně popírá. Proto se stává nápaditý šperk nezpochybnitelnou jistotou, jak na sebe upoutat pozornost, ať už kladnou či zápornou. Někdy sice značně zavádějící, nicméně téměř stoprocentně fungující. Druhého totiž zajímá, jaké impulsy

vedly majitele k volbě šperku. Jestli opravdu tento doplněk koresponduje s povahou toho, kdo jej nosí.

Nebo zjistit, co konkrétního šperk představuje a to, jak působí jeho skrytý význam či příběh. Příběhy nás zajímají, a proto se je pokoušíme hledat i v takovém řemesle, jakým je šperkařství. Šperk totiž měl, má a bude mít svůj osud vždycky.

2.4.1. Role šperku ve společenském životě

Šperky jako jakékoliv jiné umění jsou výrazem kolektivity a individuality zároveň. „*Nezaměnitelným rysem uměleckého díla je tedy moment sdílení určitých hodnot*“⁶

Šperk je nedílnou součástí života člověka od počátku naší civilizace. Šperk, tato na první pohled nepatrná věc, je důležitou součástí naší společnosti. Informuje nás o sociálním zařazení nositele, naznačuje, čím je ve společnosti. Nositelé jím mohou dávat najevo a ukazovat svůj věk, pohlaví, estetické cítění, inteligenci, životní styl a společenskou hierarchii. Šperk tedy může být výrazem i ekonomické síly a tím dokáže odlišovat specifika společenských vrstev.

Některé typy šperků jsou charakteristické pro tu kterou národnost (stejně jako hudba, oblečení, jídlo, zvyky...). Dotváří mentalitu člověka v souvislosti s národnostním vlivem, který je nepřehlédnutelný. Šperk souvisí tedy s jednotlivými národnostními zvyky a životními mezníky. Provází nás celým životem od narození přes různé dary k našim podstatným životním výročím (narozeniny, křestní dar od našeho kmotra, maturita, taneční,...) K nejdůležitějším mezníkům našich životů-svatbě (nepostradatelné zásnubní a

---

⁶ BABYRÁDOVÁ, Hana.: Rituál, umění a výchova, Pedagogická fakulta Masarykovy univerzity Brno 2002, str. 52

snubní prsteny). Lidskou pouť zakončují dary, které byly pokládány do hrobu.

Už během pradávných rituálů, které zcela dosud nezanikly, byl šperk a je součástí mnoha lidských rituálů. „*Rituál má ve srovnání s jinými funkcemi i funkci socializace. Jedinec se může při rituálu snadněji identifikovat v rámci své sociální skupiny. Je jeho základní potřebou-najít sebe sama. Rituální praktiky vyžadují sdílení společného - vznikají tu interakce sociálních skupin a jedinců.*“⁷

Rituály a šperky při nich použité mohou napomáhat sblížení individua s kolektivem.

Přestože si čas od času současná doba žádá použití nových materiálů, druhů a funkcí šperku, je zajímavé, že se často lidé vrací ke starším typům klasických a dobových šperků.

To může vyjadřovat na jedné straně jejich nesouhlas s nynější dobou, životními podmínkami. Nebo na druhé straně jen snění a snahu o přiblížení se určité historické době. Té si třeba vážíme pouze z hlediska estetického. Znamená to nebýt jedním z mnohých. Odlišit se od současníků a nezařazení se do majoritní části společnosti.

2.4.2. Šperk a náboženství

Nošení šperku může patřit k našim denním nebo jinak časově daným rituálům. Od pouhého návyku dávání určitého prstenu na ten který konkrétní prst, až po šperky spojené s hlubšími emocemi a událostmi. Tyto rituály úzce souvisejí s psychikou a psychologickým vývojem člověka samotného. Rituály se mohou týkat touhy po zdraví, snadnější obživě, lásky, úspěchu, ...atd. Vyvíjí se tak různé vztahy k předmětům a manipulací s nimi. Některé zvyklosti/rituály

---

⁷ BABYRÁDOVÁ, Hana.: Rituál, umění a výchova, Pedagogická fakulta Masarykovy univerzity Brno 2002, str. 47

nás motivují, podporují naši činnost, posilují sebedůvěru člověka...atd. Některé jsou dané podvědomě a to znamená, že jsou naučené od našich vzorů: jako jsou média, rodina či společnost.

Vedle šperků užívaných v běžném životě společnosti existuje další podstatná skupina šperků a to liturgických. Tyto liturgické šperky jsou využívány při náboženských rituálech. Tyto šperky jsou používány během liturgických obřadů, jako jsou jednotlivé modlitby, různé magické rituály, zvyky a bohoslužby. Jsou součástí také rodových tradic a slavností.

Například použití šperku u některých kmenů při pantomimických tanců na motivy genealogických mýtů (*genealogie: řec. Génos, lat. Genus = rod⁸*) atd. Výše zmíněné obřady jsou dány pravidly toho kterého náboženství nebo církve, případně vyznání. „*Tyto formy liturgického výrazu jsou spojené s historií, kulturou a závislé na obrazu světa v konkrétní společnosti.*“⁹Druh liturgického šperku má za úkol posvětit člověka. „*Pozemská liturgie nám poskytuje něco jako předchůť účasti na liturgii nebeské, nadpřirozené*“¹⁰ Všechny šperky mají patřičný duchovní význam a patří k určitému rituálu.

Dále Babyrádová upozorňuje na to, že rituály můžeme chápat jako určité podoby proseb k Bohu, při níž nastává nonverbální komunikace, dialog mezi určitým Bohem a člověkem uznávajícím jeho existenci. Tento dialog vzniká hlavně prostřednictvím znamení a symbolů, které se mohou objevovat na špercích.

Nositel šperku s určitou symbolikou demonstruje své chápání světa. Vyslovuje jednoznačně svoji víru a s ní spojené

---

⁸ <http://cs.wikipedia.org/wiki/Genealogie>

⁹ KYBALOVÁ, Ludmila.: Dějiny odívání-Středověk, LNL 2001, str. 187

¹⁰ KYBALOVÁ, Ludmila.: Dějiny odívání-Středověk, LNL 2001, str.187

typické projevy jako životní styl, názory, hodnotový žebříček ...atd. Šperky jsou ideálními symboly. Typickým příkladem byly a jsou amulety. Amulety byly dříve jenom předměty čistě přírodního rázu, které charakterizoval neobvyklý tvar, barva, atd. Postupem doby se s rozvojem civilizace objevují amulety nově pojaté a vyráběné z rozličných nových, netypických materiálů. Tak se dá do nich zapojit i nápis nebo zařikadlo apod. Tyto rozvinutější podoby amuletu jsou již známy z hluboké historie. Např. „*V Egyptě kdy jej vkládali do hrobek a mumie jimi byly chráněny před smrtí. Často se na nich nachází magická schémata, která mají vždy nějaký určitý smysl nebo záměr, ochránit člověka před zlem apod.*“¹¹ Patří sem třeba i známá víra v zachování dalšího života na onom světě. Amulety mohou připomínat určité rodové události.

Předkové některých kultur totiž převáděli všechnu zodpovědnost za své chování často na duchy a věci s nimi spojené, jako jsou například již zmíněné amulety atd.

Co se týká motivů a námětů na liturgických a rituálních špercích, existuje nesmírně rozmanité množství možností. Jejich hlavním výrazivem bývají motivy symbolů. „*Užívané symboly jsou prostředky usměrňování a proudění fyzické i duchovní síly.*“¹² „*Jednotlivé člověkem vytvořené a používané symboly vstupují do složitějších strukturovaných celků - komplexních tvarů, například typů chování.*“¹³

Samotný způsob výroby šperku se odvíjí samozřejmě od vyznávaného náboženství či víry, ke které šperk neodmyslitelně patří, a od osoby, která jej vyrobila a také je důležité, pro koho je šperk určen. Kromě přímých symbolů, jak se můžeme dočíst v publikaci Rituál, umění a

---

¹¹ Udo Becker; Slovník symbolů; Nakladatelství Portál, Praha 2002; st. 13

¹² BABYRÁDOVÁ, Hana.: Rituál, umění a výchova, Pedagogická fakulta Masarykovy univerzity Brno 2002, str. 37

¹³ BABYRÁDOVÁ, Hana.: Rituál, umění a výchova, Pedagogická fakulta Masarykovy univerzity Brno 2002, str. 31

výchova od Hany Babyrádové, spojených s konkrétním božstvem se znázorňovaly znaky kmenové bojovnosti, odvahy, loveckého umění, nadřazenosti nad jiným kmenem, plodnosti... atd. *„Zobrazování konkrétních svatých a jiných výjimečných osobností... je snahou o překonání faktu, že zobrazený člověk symbolizující nadpřirozenost nemůže být na více místech současně.“*¹⁴

Majitel tohoto šperku se symbolem si tak vytváří představu, že je nadpřirozeno stále u něj.

V hojném počtu se objevovala na špercích nejdříve přírodní tematika. A to na důkaz toho, že si přírody my lidé vážíme a ctíme její zákony.

Lidé, hlavně na počátku bytí ale i dnes, chtějí souznít s přírodou, a proto se přírodní téma stalo jedním z hlavních motivů na špercích. *„Šperky se stávaly naší součástí a dotvářely nové životní prostředí.“*¹⁵

Pak tu byl jako základ některých náboženských představ v minulosti, animismus (v některých kulturách přežívá i dnes). Duchové nebo samotný Bůh na sebe brali různé zvířecí podoby. *„Charakteristické detaily zvířecích těl jsou chápány jako zobrazení celého zvířete a získávají poněkud význam symbolů. Rozlišujíc se stylistickými jednotlivostmi. Používá se zde symbolických abstraktů přírodních forem.“*¹⁶ Například u indiánských národů sloužily šperky k uctívání zvěře. *„Zvíře- předek se proměnil v mýtického lidského předka, který však byl úzce spjat se svým zvířecím jménem.*

---

¹⁴ BABYRÁDOVÁ, Hana.: Rituál, umění a výchova, Pedagogická fakulta Masarykovy univerzity Brno 2002, str. 31

¹⁵ HANZALÍKOVÁ, Alena.: Vkus a nevkus kolem nás, ROH v Praze 1977, str. 124

¹⁶ SIEBERTOVÁ, Erna. FORMAN, Werner.: Indiánské umění. Praha – Obelisk 1970, str. 35

*Tato představa, úzkého spojení člověka se zvířetem, pronikala sociálním a duchovním životem všech indiánských kmenů.*¹⁷

V neposlední řadě v určitých kulturách je striktně dodržován přísný řád a pravidla v zobrazování symboliky božské moci, panovníků nebo mythologických námětů.

Kromě zmíněných námětů u liturgických šperků a tohoto druhu šperku byla podstatná barevná symbolika, která mohla podtrhovat nadpřirozenou moc a význam věci. Významy a symboliky barev byly také samozřejmě spjaté se zvyky a tradicemi kultur. Každá víra měla preferované škály barev, některé měly možnost výkladu pozitivního, některé jiné naopak negativního. Například v křesťanství červená barva byla symbolem života, bílá znamením nevinnosti a ze záporných příkladů barva žlutá představovala barvu lidí na okraji společnosti, nevěstek a Židů. Výkladů symboliky barev je nespočetně mnoho.

Vždyť i barvy mají svůj význam, funkce, a jsou součástí legend a příběhů. O symbolice barev u mých šperků se zmíním v praktické části diplomové práce.

2.4.3. Šperk a sexualita

Šperk se dotýká našeho estetického cítění, manifestuje naše osobní názory na svět a jeho dění, tudíž vypovídá o sociálním a kulturním zařazení nositele šperku. Do okruhu těchto postojů patří i způsob, jak by se měla vnímat sexualita ve šperkařské tvorbě. „ *Sexuální a erotický*

---

¹⁷ SIEBERTOVÁ, Erna. FORMAN, Werner.: Indiánské umění. Praha – Obelisk 1970, str. 24

symbolismus se objevuje v módě i šperku v průběhu staletí různorodými způsoby a někdy i nevědomě."¹⁸

Od počátků dějin lidstva se šperk také používal k demonstrování polaritý obou pohlaví. „*Existence šperku je podmíněna jeho funkcí doplnit a ztotožnit svého nositele s daným vzorem vymezeným kulturním okruhem a odpovídající svému gendru.*“¹⁹ Dále autorky uvádějí v knize *Obrazová encyklopedie módy*, že se objevovaly přímé symboly, které nastiňovaly určité pohlaví, odlišovaly je, případně jejich odlišnost nepřímou definovaly např. větší zdobností ženského těla. U žen se objevovala vyšší míra zdobných doplňků, aby tím bylo dosaženo důraznějšího upozornění na jejich vzhled a ženskost a zdůraznění typicky ženského atributu, např. poprsí, které je už od pravěku symbolem mateřství a plodnosti. Protože obě pohlaví mají tendence upozorňovat na sebe. Šperk může účinně zvýrazňovat některé části těla, jimiž mohou být i erotogenní zóny. Ženské prvenství ve zdobnosti není automaticky dané v každém historickém období, např. v době rokoka se žádala stejná míra zdobnosti jak u žen, tak u mužů. V současné době je dokonce znám pojem unisex, což znamená, že jeden druh šperku je nositelný pro obě pohlaví. Pro dnešní dobu je typické bourání hranic a tabu v sexualitě všeobecně, panuje zde větší individualita a méně pravidel, což se pochopitelně odráží i v nošení šperků.

Člověk ale není osvobozen od svého biologického základu, i když by si to v některých případech přál. Důvodem, proč by se rádi někteří jedinci vymanili z tohoto základu, můžou být i zažitá stereotypy v úlohách žen a mužů ve společnosti, nespokojenost s těmito úkoly a touha po tom je pozměnit. To se týká i toho, jak mají ženy či muži vypadat.

---

¹⁸ L. Kybalová, O. Herbenová, M. Lamarová; *Obrazová encyklopedie módy*; Artia Praha 1973; st. 30

¹⁹ RUBEŠOVÁ, Tereza.: časopis *Ateliér*, číslo 3/2004, úvodní str.

Mnohdy panují předepsaná či zvyková pravidla dané společností, která se mohou zdát přežitá, ale přesto stále fungují a mohou omezovat. Omezovat v tom smyslu, že člověka mohou nesprávně zařadit do některé ze sociálních skupin, do které se ale zásadně nezařazuje. Příklad: Jakmile se muž rozhodne nosit více šperků, automaticky jej dnes společnost řadí do skupiny homosexuálních jedinců. Přitom se může jednat jen o znak určitého vkusu a záliby v konkrétní módě nebo jen o potřebu na sebe upozornit. V těchto předsudcích hrají opět roli zvyky a stupeň kultury jednotlivých částí světa.

Praktická část mé diplomové práce má za úkol vyhnout se tomuto gendrovému dělení. Mé šperky by měly být použitelné pro obě pohlaví a neřešit jejich polaritu.

Erotika obsažená ve šperku má několik následujících výkladů například únik od každodennosti, cesta k sebepoznávání, hledání role sexuality v našich životech, hra a radost, sexismus...atd. Určité šperky mohou být nositeli jakéhosi atributu. Dlouho se věřilo, že jen homosexuálové nosí jednu náušnici atd. Odlišnosti této symboliky a atributů se odvíjejí samozřejmě od tradic, kultury či náboženství. Další úlohou šperku může být napomáhání přibližovat se k tzv. „ideálu krásy“ aby se člověk stával možným „sexuálním objektem“. Ovšem oba dva pojmy zmíněné v předešlé větě, jsou velice relativní a vztahují se opět k jedincům nebo skupinám. Způsobů, jak mohou šperky napomoci k vytouženému ideálu krásy, existuje celá řada, jak- upoutání pozornosti, potlačování vad na fyzické kráse jedince, nebo zvýrazňování určité tělesné partie, která je pro druhé atraktivní. V článku Erotický šperk od Terezie Rubešové v časopise Ateliér se můžeme dozvědět, že Erotická symbolika ve šperku má mnoho dalších významů (nejen již zmíněné poukazování na polaritu určitého pohlaví): „od ryzí

*smyslnosti fyzického světa, charakterizovaného chladným neosobním sexem, až po duchovní rozměr sexuálních aktivit, od pohlavní lásky, případně zjemnělé kulturním tlakem, po umělecké inspirace touhy.*²⁰

Sexualita se projevuje ve špercích, a proto se samozřejmě týká i jejich autorů. Při výrobě šperků hraje nezpochybnitelnou roli chápání polaritý pohlaví ze strany samotných autorů šperků a jejich náhled na sexualitu. Autoři tím poukazují na své nejniternejší myšlenky, soukromí, hodnocení erotiky a na svoje morální hodnoty. Názory mužů a žen jakožto autorů mohou být odlišné v oblasti sexuality ve šperku. „Muž se většinou více zabývá přímou genitální symbolikou, která je velmi otevřená, hravá a s určitou nezávazností“²¹. Obecně muži zacházejí s jednoduššími významy ve vyjádření postojů k sexualitě a v tom, jak jí vidí. Ženy, autorky šperku, berou tuto erotickou symboliku z odlišného pólu „ Autorky se snaží vymanit z vlivu mužské erotiky a zpracovávají témata z vlastní nepodjaté invence. Přinášejí tak mnohem křehčí vidění erotiky s jemným humorem a intelektuální ironií s osvěžující citlivostí.“²² Několik příkladů jak přistupují jednotliví autoři a autorky k sexualitě ve šperku, jsou zde (1).

---

²⁰ RUBEŠOVÁ, Tereza.: časopis Ateliér, číslo 3/2004, úvodní str.

²¹ RUBEŠOVÁ, Tereza.: časopis Ateliér, číslo 3/2004, úvodní str.

²² RUBEŠOVÁ, Tereza.: časopis Ateliér, číslo 3/2004, úvodní str.

(1)

Vratislav Karel Novák, „Prsten Barbie“

Lenka Katschalová, „Bezpečnostní sex“

Uvádím zde dva příklady šperků s erotickou tematikou. Jedná se o dva šperky od L. Katschalové a V.K. Nováka, které byly součástí výstavy Erotický šperk „Eros“, Hegertova cihelna v Praze v r. 2003.²³

Na těchto dvou příkladech je vidět odlišný přístup ženského a mužského autora šperku a jejich ztvárnění tématu sexuality. Oba si také hrají se slovy v názvu šperku avšak každý jinak.

V. K. Novák používá již zmíněný přímý sexuální symbol a to poprsí. Používá surový erotický humor a hraničí až s pornografií. Využívá komerční ikony-panenky Barbie.

L. Katschalová používá při tvorbě šperku jemný humor v názvu a i co se týče použitých symbolů. Erotika je ztvárněna decentním detailem-stylizovaný symbol ženských genitálií.

---

²³ <http://www.czechdesign.cz/index.php?status=c&clanek=173>

2.5. Šperk jako umělecký objekt

Šperk v neposlední řadě funguje i jako samostatný umělecký artefakt. A mluvíme zde opět o druhu šperku, který má funkci nejen jako dekorativní předmět, ale je hlavně opravdovým a jedinečným solitérem.

„ Šperk-objekt vzniká z totožných pohnutek jako u samostatných uměleckých objektů, z vnitřní potřeby autora vyjádřit svou myšlenku, názor na svět nebo jeho jednotlivé problémy.“²⁴ Křížová dodává, že šperky-objekty mají tedy hlubší podtexty, jako jsou např. názory na civilizaci, vztahy mezi lidmi nebo aktuální ekologické problémy apod. Tento druh šperku je složitý a mnohvrstevnatý fenomén. „K jeho pochopení již nestačí umělecko-historický a ikonologický výklad, ale je nutno jej chápat v širších filozofických, sociologických, psychologických a kulturně-historických souvislostech.“²⁵

Šperk-objekt by se tedy dal někdy chápat jako přenosný objekt úzce korespondující s oděvem, který by snad mohl fungovat i sám o sobě a i ve velkém měřítku, jak říká absolventka ateliéru Kov a šperk v Olomouci - Kateřina Jančářová. To znamená, že když se určitý šperk převede ve správných zachovaných poměrech do větších rozměrů, funguje již jen jako samostatný umělecký objekt. Stejně jako např. socha, plastika...atd. spojuje šperk-objekt v sobě výtvarné elementy jako je tvar, světlo, barva, prostor, harmonie nebo i pohyb a proměnlivost. Výtvarník k němu přistupuje

---

²⁴ KŘÍŽOVÁ, Alena.: Český moderní šperk ve stříbře, katalog vydala asociace výtvarníků obor kov, 1997, nestránkované

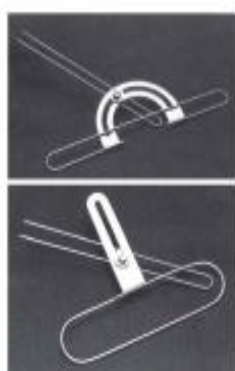
²⁵ KŘÍŽOVÁ, Alena.: Proměny českého šperku na konci 21. Století, 1.vydání- Praha, Academia, 2002, st. 33

jako k individuálnímu výtvarnému dílu, které je na hranici nositelnosti či je jeho nositelnost úplně popřena.

Tyto šperky jsou spíše uzpůsobeny pro výstavnictví, módní přehlídky či sběratele umění. Ustupuje zde funkce praktická před jinými, jako jsou funkce estetické, magické, vyjadřování postoje atd. Šperk-objekt se nepodřizuje nám, ale my jemu. Přizpůsobuje se mu náš oděv i naše prezentování tohoto šperku.

Šperk-objekt je typický ve svém uvolnění v použitých materiálech. Odpoutává se často od klasických šperkařských technik, jako je např. technika zlatnictví atd. Využívá především kombinací netradičních materiálů.

Jako všechny druhy umění, odráží v sobě dobu vzniku a její trendy a především je v kontextu se současnými uměleckými styly a jejich myšlenkami. Pro představu uvedu pár příkladů šperků-objektů, jejich autory a dobu, ve které jsou vytvářeny. Tvůrce takových šperků je i můj hlavní inspirační zdroj a to Pavel Opočenský ale také mnoho dalších výtvarníků viz.(2)

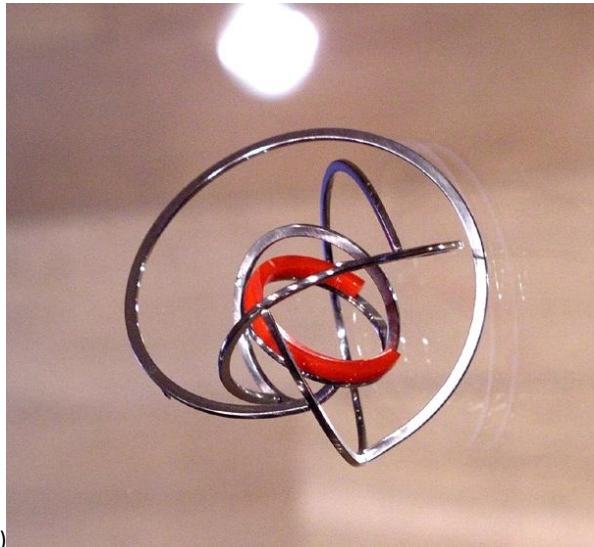
(2)

a)

b)

c)

- a) **Karel Vratislav Novák** a jeho konstruktivistické a kinetické šperky (Brože a náhrdelník). Využívá různých geometrických, kinetických konstrukcí a také některé manipulační techniky. Chce docílit proměnlivosti vzhledu šperků a dokonce i mechanického pohybu ve špercích.
- b) **Pavel Opočenský**, Idol z cyklu Fragillitas gradatim. V tomto šperku-objektu se zabývá strukturami materiálu. Nechává vyznít jak původní vrstvu materiálu, tak poodhaluje další možné vrstvy.
- c) **Jan Šibor**, Z cyklu Twisted circles 4x, brož. Jasný vliv konstruktivismu. Ponechává vyznít možnosti technologie a hmotu s její krásou.

2.6. Významné inspirační zdroje

2.6.1. Šperk a hra

Aby šperk nebyl jen čistě estetickým a dekorativním předmětem, je zapotřebí posunout dál jeho význam. O významech a různých funkcích šperku v historii i nyní tato práce pojednává v předchozích podkapitolách kapitoly 2.

Moje praktická část diplomové práce je šperk inspirovaný hrou domino (pro doplnění je nutné uvést několik základních informací o pravidlech týkajících se této hry - viz. příloha). Hra je vybrána záměrně. A to proto, že hra je neoddiskutovatelně jedním z nejdůležitějších prvků v pedagogice. A mohla by fungovat jako určité pojítko mezi výtvarným oborem a pedagogikou. Tyto dva obory jsou i součástí studia aprobace ZUŠ-VV, pro který je tato práce realizována. To znamená, že výtvarně řešený objekt je zhotovován z části na základě pedagogických poznatků.

„Právě hry byly pro mne jedinou učebnicí morálky.“

A. Camus

Hra se stala mou hlavní inspirací a východiskem diplomové práce, protože hrou se především učíme. Hra je jednou z nejpodstatnějších metod práce výchovy v pedagogice, která má velké motivující účinky.

Motivace, jak uvádí J.Linhart²⁶, je pohnutka k činu a jednání. Je hybným činitelem, který jedince podněcuje, posouvá dál, podporuje mysl anebo naopak tlumí.

Určuje směr a intenzitu chování určitého jedince, což je samozřejmě důležité nejen pro učení a výchovu.

Hra se šperkem může stimulovat naši mysl a vyvolávat několik druhů motivací.

Základní je motivace poznávací. Podporuje zvědavost, nutí člověka vnímat svět a jeho zákonitosti, rozvíjí logické myšlení... atd. Důležitým aspektem je zapojení všech téměř smyslů. Což je u vnímání šperku možné. Při jeho poznávání a vnímání uplatňujeme zrak, hmat a někdy i sluch. Čím víc smyslů zapojujeme, tím víc hra motivuje a poznáváme.

Rozšiřuje tím i jiné obzory - logické myšlení a senzomotorické učení - tj. podle Linharta učení se pohybovým návykům, manipulační a pracovní činnosti. Cvičení své obratnosti, zručnosti, taktiky, nápaditosti... atd.

Hrou se můžeme naučit ovládat své emoce. Učíme se snášet porážku, tak i zvládnout vlnu emocí při vítězství. Jak uvádí M. Zapletal ve své knize Velká kniha deskových her²⁷, může hra navodit různé modelové životní situace jako např. soupeření a závodění ale i jiné. Při těchto situacích se můžeme dokonale učit své reakce na jednotlivé události a jejich ovládnutí. Utkat se přitom mohou všichni, bez ohledu na věk, postavení ve společnosti atd. - od malého školáka až po naše prarodiče. Při deskové hře se může hráč dostat do různých prostředí, které jsou uměle

---

²⁶ LINHART, Josef.: Základy psychologie učení, 1. vydání Praha: SPN, 1982

²⁷ ZAPLETAL, M.: Velká kniha deskových her, Mladá Fronta, 1. vydání Praha, 1991, str. 7,8

vytvořeny nějakým plánem a deskou-např. od dostihového závodu až po cestu kolem světa.

Při těchto uměle vytvořených situacích si ohmatáváme nové zkušenosti a dovednosti.

Kromě poznávací motivace rozšiřujeme hraním si další důležitou motivaci a to sociální. Hra se stává příležitostí k uspokojování jedné ze základních potřeb, potřeby pocitu sounáležitosti neboli identity s ostatními jedinci.

2.6.2. Pavel Opočenský (*7.8. 1954)

Jsou nejméně tři důvody, proč uvádím zrovna P. Opočenského jako svůj druhý inspirační zdroj.

Za prvé je to jeho již uvedená práce s využitím různého narušení hmoty, např. provrtáváním. V mnoha jeho dílech hrají hlavní roli otvory. Dokonce jedna jeho výstava šperků v Českých Budějovicích byla s názvem „Otvor v dírci“ a sám autor potvrdil v Mladé frontě DNES, že název souvisí s využitím perforace (proděravěním). Tento typický postup využil i při tvorbě pomníku bratří Čapků, kdy provrtal proti sobě jména obou umělců a zprůhlednil tak žulový blok, jak popisuje Revue Kámen. Otvor je jeho nejčastější téma v jeho tvorbě jak šperkařské tak sochařské. Na ukázkou vybírám několik jeho šperků (3). „S Opočenskými objekty se seznamujeme hlavně obcházením, nahlížením do otvorů a koneckonců i dotyky. Průzkum usnadňují navrtané otvory, rýhy, hrany a upravené

plochy.“²⁸ Opočenský otvory a různě upravenými plochami upozorňuje na to, co vytvořila příroda a to co on sám.

Přitom stále při tvorbě ctí původní materiál a jeho kvality. „ Na objektu zasahuje jen tam, kde umění navazuje na přírodu. Navrtné díry přivádějí do nitra materiálu světlo, důležitý modulační prvek.“²⁹ Opočenský tímto navazuje na umění předků, jako například byli Egypťani, Asyřané, Mayové. Ti také stavěli různé stavby a objekty, jimiž pronikaly sluneční či měsíční paprsky. „K pracím P. Opočenského patří předpona „pra“, neboť jeho tvorba se opravdu dotýká prapodstaty bytí. Moderní člověk, který ztrácí spojení s přírodou a základy své existence, nachází v umění možná poslední možnost úniku před vlastním odcizením.“³⁰

A zmiňuji to proto, že moje praktická část diplomové práce využívá také tohoto prvku děr, otvorů a různou úpravou ploch. Narušování ploch a objektů bylo nutné ke vzniku motivu domina, které je hlavním východiskem konceptu mých šperků.

Druhým důvodem, proč se inspiroji Opočenským, je zapojení hravosti do jeho tvorby. Do jeho tvorby šperků dává hru, vtip, slovní hříčky a erotickou tematiku. Čemuž se chci také přiblížit. Hlavním tématem je hra domino, která může mít za úkol majitelé kousků pobavit, hrát si s jejich myslí a také je spojovat.

A třetím důvodem je jeho známé využití různých tradičních ale i netradičních materiálů (také již zmíněno v kapitole 2.2.). Skrze svoji práci se šperkem a jeho různorodost

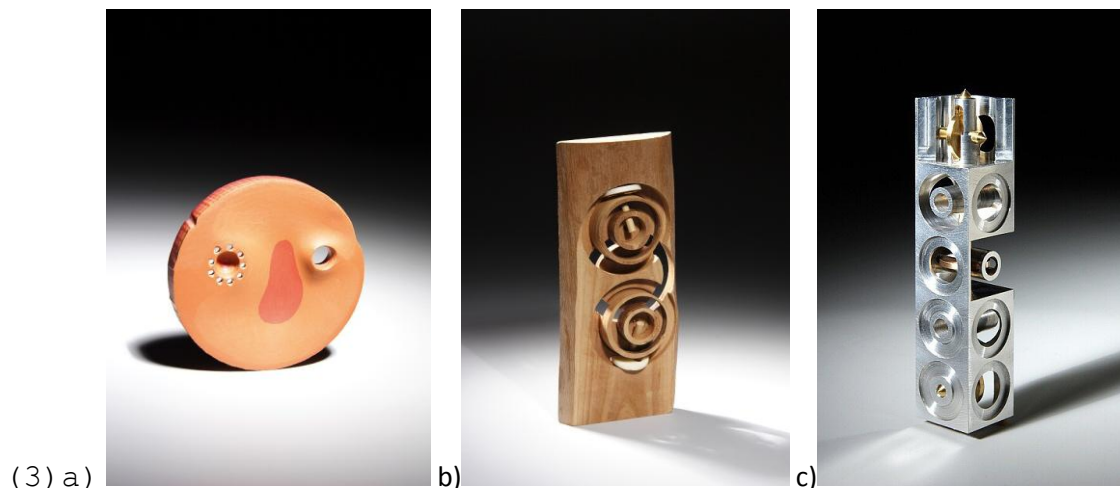
---

²⁸ KROUTVOR, Josef. Suterény, Vybrané kritické texty 1963-2000. Nakladatelství H&H, 1. vydání, 2001. Str. 421

²⁹ KROUTVOR, Josef. Suterény, Vybrané kritické texty 1963-2000. Nakladatelství H&H, 1. vydání, 2001. Str. 422

³⁰ KROUTVOR, Josef. Suterény, Vybrané kritické texty 1963-2000. Nakladatelství H&H, 1. vydání, 2001. Str. 423

v materiálech se dostal Opočenský i k materiálu kamene a to ho posunulo k větším měřítkům a předně k sochařským počinům. Mezi něž patří např. již uvedený pomník bratří Čapků, který byl v roce 1995 odhalen na pražském náměstí Míru. Používá nejen netradiční materiály pro šperk, ale i techniky jako je třeba technika soustružení. Soustružení je spíše zámečnická práce, ale Opočenský objevil možnosti soustružení a posouvá ho dál. Využívá ho k vytvoření přesným liniím a profilů šperků.

a) **Brož oboustranná, plast** - Zde využívá netradičního a novodobého materiálu plastu, u kterého nechává vyznít jeho vlastnosti a to měkkost a poddajnost při jeho zpracovávání. Plus zde využívá svou techniku proděravění, které je nesouměrné a opět se podřizuje měkkému plastu.

b) **Brož, dřevo** - Návrat ke klasickému materiálu dřeva. Ovšem s použitím jeho nových poznatků s prací se soustruhem. Velkou roli zde hraje světlo a průhledy skrze perforované části.

c) **Plastika mat. Titan** - Spojení moderní slitiny kovů a techniky většinou čistě používané na tyto druhy kovů - soustružení.

2.6.3. Martin Hlubuček (*27.4. 1974) a SUPŠS Železný brod

Martin Hlubuček je český sklářský výtvarník, sochař a grafik. Absolvent železnobrodské SUPŠS, Institutu výtvarné kultury UJEP v Ústí nad Labem, ateliér skla a konečně fakulty výtvarných umění v Brně, ateliér sochařství, pod vedením Michala Gabriela. Od roku 2000 působí na SUPŠS v Železném brodě jako vedoucí výtvarník na oddělení skleněné bižuterie a jako učitel odborných předmětů. K tomu se stále aktivně věnuje převážně skleněné tavené plastice a grafickému designu. Příklad jeho tvorby uvádím zde (4).

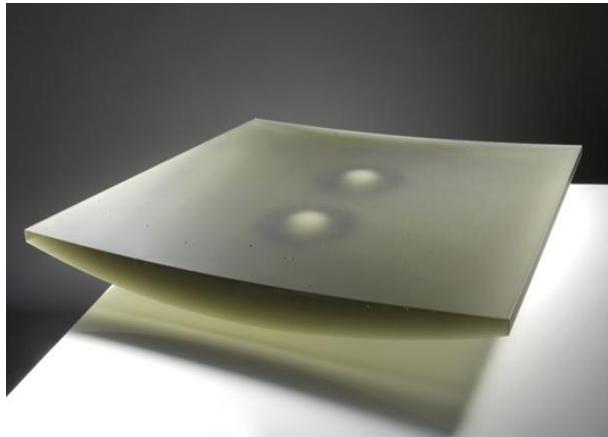

(4)

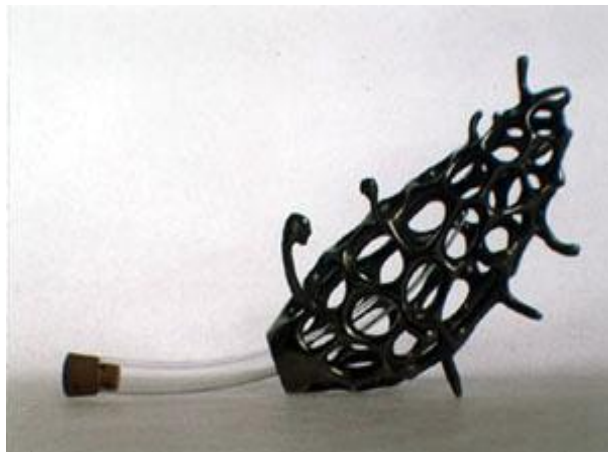
a)

b)

c)

d)

a) Skleněná váza „Naval“, tavené a broušené sklo

b) Objekty „Botanica“- hlína , laminát

c) Skleněná mísa „ Circles“, tavené sklo ve formě, broušené

d) Flakon "mřížkovec", je zhotoven z cínu, doplněn simaxovou trubičkou, určenou na prafém.

Všechny uvedené ukázky z jeho tvorby mají jednu společnou věc. A to je zacházením se světlem pomocí kruhových průhledů anebo jinak organicky uspořádaných děr.

Dalším důvodem proč uvádím M. Hlubučka je ten, že jsem studovala pod jeho vedením na SUPŠS v Železném brodě od roku 2000 do r. 2004. Ovlivnilo mě jak prostředí sklářské

školy, tak hlavně i jeho osoba, která vedla ateliér bižuterie, v kterém jsem získávala zkušenosti, a probíhala zde hlavní výuka. Působil na mě především v tom, že nás učil poznávat cítit tvary. Nejenom organického vzhledu, ale i propojení strohých geometrických tvarů s tvary organickými. Jeho inspirace přírodninami nám pomáhala při procesu navrhování šperků. Znalost mnoha organických objektů nám dovoľovala vymýšlet jejich kombinace a novější pojetí.

A jistý vliv této výuky se objevuje i na mé diplomové práci. Ač se jedná o druh domina, který vychází z geometrického tvaru obdélníku, tak se přesto snažím tvary nějakým způsobem změkčit. Dávám zde možnosti oblejším tvarům a jiným křivkám než je jen rovná čára. Snažím se ty tvary oživit a tím se vracím k výtvarnému názoru, daném už střední školou.

Zároveň v mé tvorbě šperků stále zůstává ovlivnění vyučením se zacházením s různými druhy kovu. Tvarosloví a masivnost kovů jakoby zanechává otisk i v mé tvorbě s hlinou. V „dominových kostkách“ zanechávám stopu vývoje mého výtvarného vyjádření. Spojuji zde novou zkušenost s mými předešlými dovednostmi a posouvám se dál. Ale zároveň nepotlačuji jasné ovlivnění výukou na bižuterním oddělení.

2.7. Další možné varianty objektů, které

vycházejí z mé diplomové práce

Ve své diplomové práci jsem použila pro původní inspiraci východisko hru domino a celkově využití hravosti spojené se šperkem. Ovšem při průběhu práce se naskytovala další nová východiska koncepcí, jak moji práci pojmout. Vznikaly nové myšlenky, na jejichž základech by mohly stát nové objekty. A přitom by zůstala jedna z hlavních inspirací - perforování objektů.

Jednotlivé další možné objekty vycházející z mé diplomové práce související s haptickou kvalitou šperků

- Inspirace Braillovým písmem

Při zhotovování šperků jsem použila především perforaci. Využití různých velikostí otvorů a průhledů skrze šperk. Nabízel se i opak a to výčnělky- odlišných tvarů, postavení a počtů. Výsledné perforované fragmenty objektu zaměstnaly hlavně haptické vnímání a to mě dovedlo k jiné myšlence, že šperk může mít další možné sdělení. Otvory či navrhované výčnělky mohou znamenat celá slova, věty, znamení...atd. Po haptickém vnímání těchto výčnělků mi to asociovalo písmo pro slepé - Braillovo písmo.³¹

Moje práce by se mohla stát inspirací pro výrobu nových objektů pro nácvik Braillova písma. Jednotlivé otvory v mé

---

³¹ „To je vnímáno hmatem a je pojmenováno podle francouzského učitele Louise Brailly, který v dětství ztratil zrak, v patnácti letech vytvořil toto písmo úpravou francouzského vojenského systému umožňujícího čtení za tmy.“
http://cs.wikipedia.org/wiki/Braillovo_p%C3%ADsmo

původní práci jsou dány pouze číselnou hodnotou, jaká je u domina.

Ale s ohledem na systém Braillova písma by se tím pádem mohly pojit, jak číslice podaná v tomto písmu nebo celá slova a vznikla by spojením šperků celá větná uskupení. Vznikla by tak úplně jiná inspirace hrou, než je domino. Třeba něco jako psaný slovní fotbal anebo Scrabble. Kdybychom se opět chtěli vrátit k původnímu konceptu - inspirace hrou.

Pro slepce by tento druh objektů mohl znamenat nový druh dorozumívání a hmatový zážitek. Stejně tak pro vidoucí ale s přídatkem toho, že by se tu naskytl i vizuální koncert. Kdy by esteticky uvažovali, jak vypadají tyto body na šperku pospolu, jejich rytmus nebo naopak chaos. Nositelé šperků by si sami vytvářeli své kombinace bodů, které by byli pro jejich oko příjemnější a vyhovovali jim.

- Pomůcky ve speciální pedagogice (diagnostika)

Další možnou variantou, kde aplikovat a pracovat dál s mojí diplomovou prací, by mohla být diagnostika jedince v jeho komplexním rozvoji osobnosti, samozřejmě s ohledem na jeho dosavadní fyzický, psychický a sociální vývoj. Speciální pedagogika má vycházet z respektování potřeb diagnostikovaného. Tyto pomůcky by měly za úkol zjišťovat momentální stav jedince, jeho potencial, úroveň vědomostí, dovedností a návyků. A především zjištění různých druhů poruch učení nebo chování. Mělo by se pomůckami předejít psychickým, výchovným a vzdělávacím problémům dítěte. Najít tyto problémy a pracovat s nimi. Hledat jejich řešení.

Uvedu příklady, kdy by se moje pomůcky mohly využívat:

- a) Diagnostika poruch vývoje CNS
- b) Pohybové poruchy (špatný fyzický rozvoj, obrny)
- c) Psychopedie (zjišťování IQ, retardace)

- d) Optopedie (při zrakových handicapů)
- e) Specifické vývojové poruchy učení (dyskalkulie)
- f) Poruchy v sociální sféře³²

Konkrétní příklad

Pomůcka při diagnostice dyskalkulie (matematických schopností)

Zachovala bych původní myšlenku domina, jeho tvary a číselné hodnoty vyjádřené otvory. V práci by byly obsaženy všechny číselné hodnoty od 0-6 bodů.

O podobném využití domina píše v diplomové práci Mgr. Jana Hamouzová. Tyto kostky domina by byly součástí specifických testů při posuzování matematických schopností. Dítě zjišťuje počet důlků v herní kostce domina pohledem či hmatem. Dítě si tak vytváří pojem přirozených čísel. Pak by mělo za úkol správně přiřazovat číselné hodnoty k sobě. Díky hmotnosti kamenů, která je pro dítě větší překážkou při přemýšlení, si jedinec rozmyslí, jestli jen tak náhodně zkoušet spojovat kameny nebo daleko více myslet a dojít tak rovnou ke správnému spojení. Chtějí se vyvarovat fyzické námaze a usnadnit si tak práci. Při pozorování jedince jak zachází s těmito úkoly, můžeme vidět, jestli má problém či naopak jeho učení je v obvyklém zdravém vývoji. Současně by rozvíjely pozorovací schopnosti žáků, aktivizovaly je a motivovaly. Děti by při úkolech zapojily všechny smysly a tím se stává učení účinnějším. Vzniká tak trvalejší zapamatování si látky. Velice prospěšný je i pocit dítěte, že si hraje a ne, že se učí nebo je nějak zkoušeno. Tato pomůcka by mohla být dostupná jak školám, tak i jiným pedagogickým zařízením a rodičům.

---

³² A další možné poruchy shrnuté v knize od J. Čápa, J. Mareše; Základy psychologie. Portál. 2007

3. Praktická část

V této kapitole se budu věnovat již přímému popisu tvorby praktické části mé diplomové práce.

Svou praktickou částí chci podtrhnout a přiblížit se všem myšlenkám formulovaných v teoretické části. Propojit různé obory jako jsou filozofie, pedagogika, sociologie, estetika s mým výtvarným řešením šperků. Vysvětlit různé vlivy na mou tvorbu a to jak jsem postupovala při průběhu práce. Uvádím zde celý proces a různé aspekty, které ovlivnily mou práci.

Praktická část také obsahuje fotografickou dokumentaci vývoje tvorby.

3.1. Technika

Vybrané materiály a techniky v následujících podkapitolách specifikuji a vysvětluji důvody k jejich výběru. Rozepisují postupy a jednotlivé kroky ke konečným výsledkům- sady šperků a šperk-objekt.

Pro vytvoření šperků upřednostňuji tři druhy materiálů a to jsou- Tvrdá kamenina na hlavní části šperků, na komponenty využívám elektrické vodiče s barevnou izolací a kovové části- na zapínání, uchycení šperků...atd.

Hlavní technika byla tedy modelace šperků z tvrdé kameniny.

3.1.1. Materiál - Tvrdá kamenina

*„Kamenina je keramika s neprůsvitným, hutným, pevným střepem, který může být bílý i barevný. Má velmi malou nasákavost, nejvíc 7 %. Kamenina je odolná proti chemickým vlivům a mrazu.“*³³ A podle odborných článků se můžeme dočíst že, kamenina je ideálním materiálem jak pro užitou keramiku, tak i pro keramické umělecky pojaté plastiky.

Keramika se k výrobě šperku používá velmi zřídka. Patří mezi netradiční materiály ve šperku. Důvody jsou její zdánlivá křehkost, neprůhlednost aj., které se považují předně za negativní vlastnosti. Ovšem tento druh keramické hmoty jako je tvrdá kamenina, tyto záporné vlastnosti trochu zmírňuje. Dodává výrobkům lehkost a větší tvrdost. A proto jsem ji zvolila jako svůj hlavní materiál pro zhotovení praktické části své diplomové práce.

O tomto materiálu a jiných netradičních píšu v kapitole 2.2. Používané materiály ve šperku.

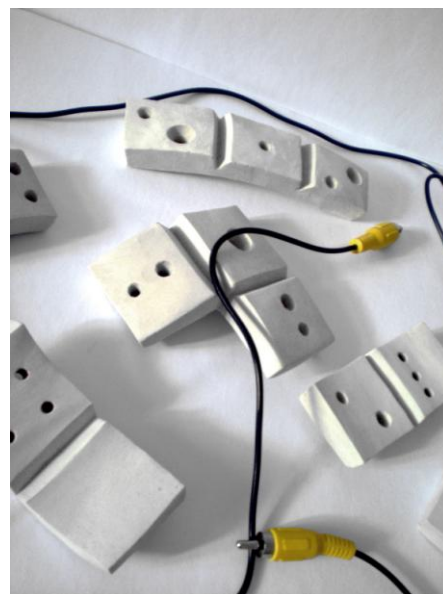
Pro ilustraci dodávám fotografie původních surově opracovaných modelů šperků.(5) Zde je dobře vidět barva a struktura tohoto materiálu před vypálením.

Tato hlína byla samozřejmě zpracována modelováním za pomoci nejen rukou, ale i různých nástrojů (křivítko, pravítko, špachtle a kružidlo). Po zaschnutí hlíny byl nutno opracovat ještě povrch materiálu, a to především šmirgl papíry a odlišnými typy pilníků. Poté se materiál nechá dát na přežah v peci na 960°. Poslední povrchovou úpravou je nanášení a vypálení glazury na 1150°. Glazura byla použita jedna, a to černé barvy- více rozepsáno v podkapitole Barvy.

---

³³ <http://www.artkeramika.cz/index.php?id=52&clid=196>

(5) První modely. Kamenina není ještě zcela v suchém stavu. Tudiž je tmavší bílé barvy.

(5) U těchto dvou fotografií je kamenina už v naprosto suchém stavu a tedy čistě bílé barvy.

3.1.2. Elektrické vodiče s barevnou izolací

Mezi komponenty, které jsem použila ve své praktické části ke zhotovení šperků, patří i elektrické vodiče s barevnou izolací. Tyto vodiče jsem využila jako materiál, na který jsem zavěsila keramické části šperků.

Důvody, proč jsem si vybrala tento druh komponentu, rozvádím dále. Mou hlavní inspirací a východiskem mé diplomové práce je hra. A hra souvisí s pohybem, nelze ji od něj oddělit. Ať je to pohyb fyzický či pohyb myšlenek v našem vědomí i nevědomí.

Tyto elektrické vodiče přenášejí energii nebo, chcete-li, vedou elektrický proud. A tento převod energií je také jistý pohyb. Díky těmto vodičům také dokážeme rozpohybovat některé mechanismy, jako jsou např. automobily, elektrospotřebiče atd.

A tyto souvislosti s pohybem a tudíž i hrou, mě přivedly k použití tohoto materiálu ve šperku.

3.1.3. Barvy

Úpravu tvrdé kameniny dovršuje použití keramické glazury³⁴. A to konkrétně glazura, která se vypaluje na 1150° a jedné barvy-černé. Druhou důležitou barvou je bílá a tu představuje na špercích ponechaný čistý povrch Tvrdé kameniny po vypálení. Proč tyto dvě barvy hrají hlavní roli v mé praktické části práce, rozepisuji níže.

Opět vycházím ze své prvotní inspirace a to je hra domino. Herní kostky domina mají v dnešní době mnoho podob viz.

---

³⁴ Glazura je tenký sklovitý povlak na povrchu keramických výrobků. Keramické barvy se vyrábějí z oxidů, uhličitánů a dioxidů kovů smíšených v různých poměrech, aby po vypálení poskytly rozmanité odstíny. Glazování je vlastně nanášení vodou rozředěných práškových surovin na povrch keramiky. Zdroj: http://ceramic-studio.net/technicka-cast/prague/glazury_a_barvy/

příloha - pravidla domina. Avšak původní podoba domina byla v černobílé kombinaci barev na herních kostkách.

A já chci zůstat u tradice této hry pro jasnější asociaci např. pro potencionálního nositele, jež není ještě obeznámen s mým konceptem diplomové práce.

Shledávám tuto kombinaci barev za zajímavou a mnohovýznamovou. Barva má pro mne symbolické, sdělovací a informační funkce. Významy těchto dvou barev (černá a bílá a jejich kombinace) rozvíjím také zde:

Bílá

Bílou barvu jsem zvolila záměrně proto, že v sobě zahrnuje všechny barvy. Je to barva znázorňující světlo, ve kterém se odráží ostatní barvy spektra. Jako každá barva má dvě tváře- pozitivního i negativního charakteru.

Pozitivní- „Bílá je především znak morální i tělesné čistoty. Je to znak kosmické jednoty, celistvosti a prostoupení harmonií. Odnímá hmotnost a zduchovňuje. Pro mnohé představuje nový začátek, novou potencialitu a neposkvrněnost.“³⁵ U této barvy převládají kladné symboliky.

Negativní- Značí jak počátek něčeho nového-zrod, ale i konec-bílý je např. popel zemřelého. „Hlavně v zemích Orientu je bílá barvou smutku, zvláště tam, kde se věří v převtělování- zemřelý se po smrti vtělí do jiné bytosti.“³⁶

Černá

U černé barvy naopak převládají negativní výklady a symboliky. Je to barva co znázorňuje tmu a tma pohlcuje všechny barvy. „Černá nemá hranice, respektive všechny

---

³⁵ BALEKA, Jan.: Modř barva mezi barvami, Academia, Praha 2, 1. vydání, 1999, str. 11-14

³⁶ PLESKOTOVÁ, Petra.: Svět barev, Albatros nakladatelství pro děti a mládež, Praha, 1987, str. 109

*barvy rozpouští- jako noc.*³⁷ Často je chápána jako protiklad bílé. Značí především zánik, smrt, pád do nicoty, z které není návratu. J. Baleka jí také uvádí jako barvu hříchu a špatných myšlenek.

*„ Tma je doslova i přeneseně slepotou vyvolávající úzkost existenční a také existencionální.”*³⁸ Černá také symbolizuje jakýkoliv vzdor vůči řádům a společnosti.

Pozitivní výklady černé barvy také existují. Pleskotová³⁹ uvádí, že ve východních zemích je tato barva barvou plodnosti a úrodnosti. Je to barva země, kde uzrává semeno. Ve středověku pro mnichy (např. roucha Kleriků) znamenala tato barva skromnost a odříkání.

Kombinace bílé a černé

A konečně uvádím kombinaci černé a bílé barvy objevující se na mé praktické části diplomové práce. Jedna barva bez druhé by nemohla existovat. Jak ve hře domino (příloha- pravidla domina), tak i v celkových výkladech a symbolikách těchto barev.

Tyto dvě barvy se doplňují. *„Černá a bílá tvoří základní polaritu světla a tmy. Bílá ve smyslu světla má pozitivní, černá ve smyslu tmy negativní obsah. Známý je symbol zobrazující síly Jin a Jang, které jsou podle taoistické filozofie základem celého kosmu. Jsou protikladné a navzájem se doplňují. Princip Slunce a stínu. Jedno nemůže existovat bez druhého (Slunce a Luna, muž a žena, den a noc, vědomí a nevědomí).”*⁴⁰ Tyto dva principy vztahující se k mým použitým barvám mají podle U. Beckera⁴¹ dané atributy:

- I. JANG-BÍLÁ: pozitivita, mužský princip, jasnost, aktivita, sucho...atd.
- II. JIN-ČERNÁ: negativnost, ženský princip, temnost, pasivita, vlhko...atd.

---

³⁷ www.barvy.xf.cz/barvy/cerna-barva

³⁸ BALEKA, Jan.: Modř barva mezi barvami, Academia, Praha 2, 1. vydání, 1999, str. 15

³⁹ PLESKOTOVÁ, Petra.: Svět barev, Albatros nakladatelství pro děti a mládež, Praha, 1987, str. 110

⁴⁰ www.barvy.xf.cz

⁴¹ BECKER, Udo.: Slovník symbolů, Nakladatelství Portál, s.r.o., Praha 8, 2002, 1. Vydání, str. 109

Tyto atributy, které jsou vzájemně se ovlivňující, uvádím pro doplnění představy o tom, jak jsou od sebe neoddělitelné. Patří k sobě a zapadají do sebe stejně jako hrací kostky domina. Tyto barvy si ve hře zároveň odporují, ale také bez obou dvou barev by hra neexistovala.

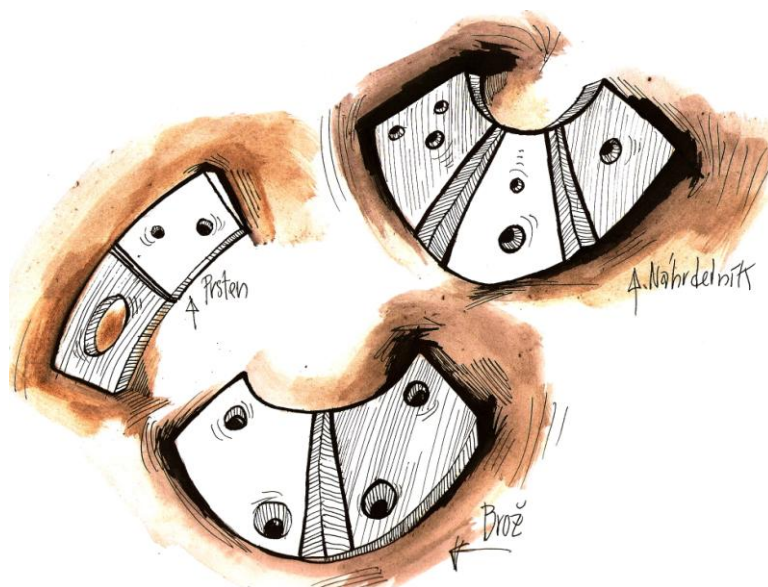
3.2. Sady

V mé praktické části jsem vytvořila 4 sady šperků. Každá řada obsahuje tři druhy šperků- náhrdelník, brož, prsten nebo náramek.

Aby jednotlivé šperky v jedné konkrétní řadě spolu souznívaly, dala jsem každé řadě šperků jeden určující prvek. Tento prvek celou řadu charakterizuje a sjednocuje. Tyto prvky jsou vlastně konkrétní tvary (nebo tvary na stejném principu) těch šperků. Dále je vyjmenovávám a rozepisuji jejich významy a důvody k výběru.

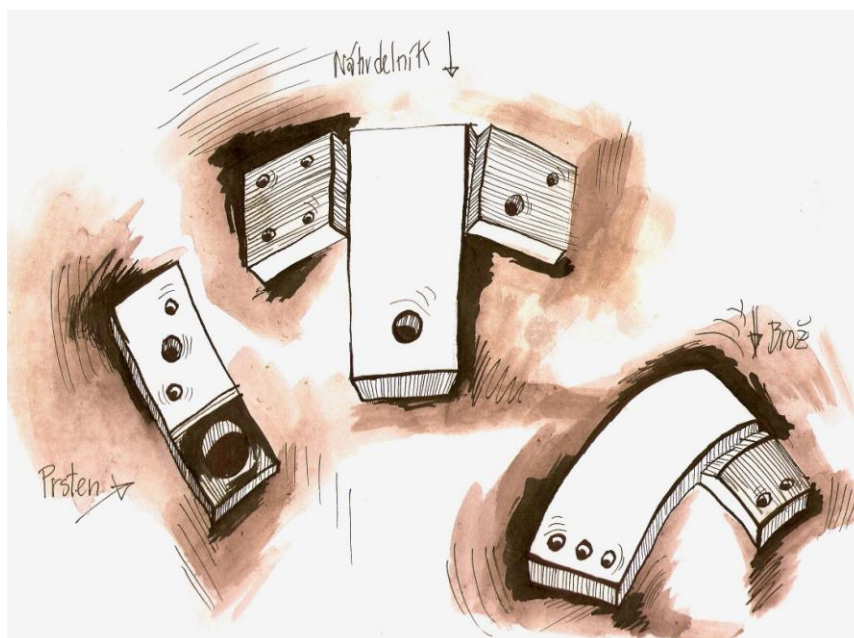
1. SADA

U této sady je sjednocující prvek oblouk či jen oblý tvar. Tento tvar je pro mne jasná asociace oblých ženských tvarů a tedy představuje ženský princip.

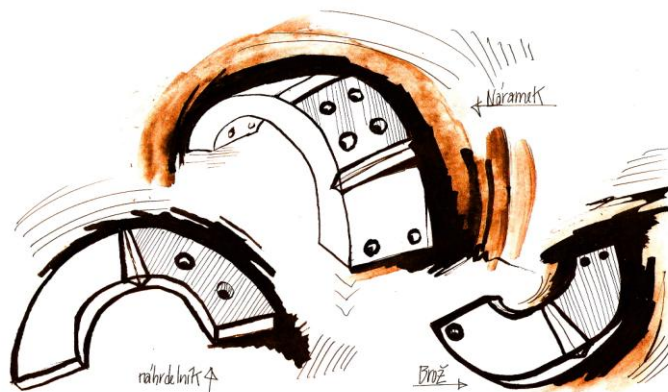
2.SADA

U druhé sady šperků je společným prvkem vždy jeden podlouhlý díl hrací kostky. Tento díl je asociace k mužskému pohlaví a tedy mužskému principu.

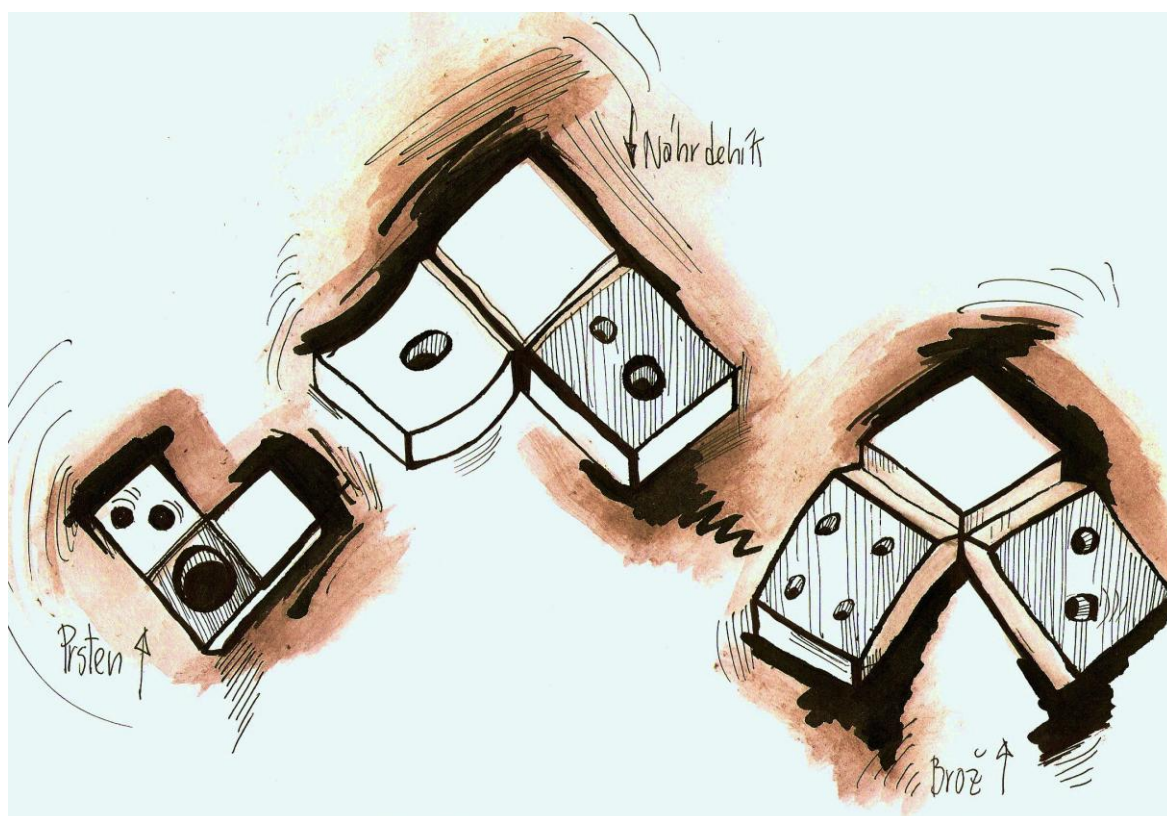
3.SADA

Tady u této řady šperků hraje hlavní roli tvar připomínající most. Most jsem si vybrala záměrně jako propojení mezi oběma pohlavími. Jak jsem již zmínila v kapitole Šperk a sexualita, chci se vyvarovat genderové problematice. Šperky mají sloužit pro obě pohlaví.

4.SADA

V této sadě šperků je spojující článek to, že všechny druhy šperků mají tři díly na hrací kostce. Trojka je zde podstatné číslo. Trojka pro mne zde znamená spojení dvou pohlaví a založení rodiny (Otec, matka, dítě).

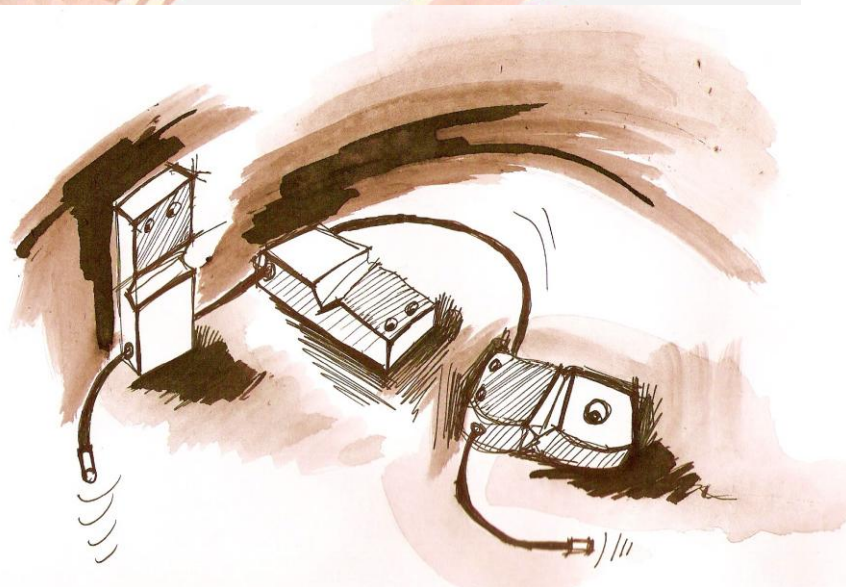
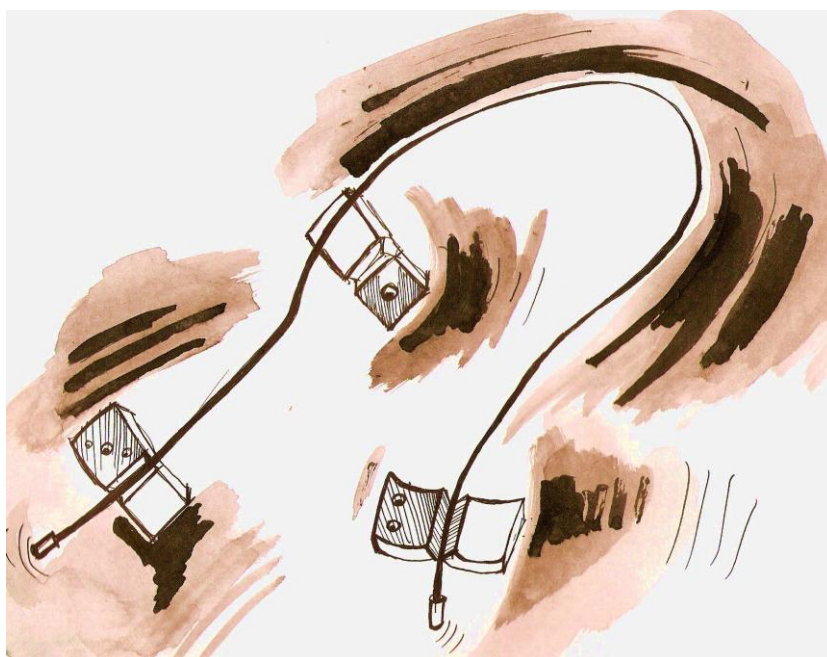
Poznámka:

Dodané skici jsou jen ukázky samostatných prvků šperků bez komponentů a závěsných částí šperků. Technika- kresba, čtvrťka A4 , tuš. V obrazové příloze dodávám fotografie surových částí šperků.

3.3. Šperk - objekt

Šperk-objekt (náhrdelník) je posledním šperkem v mé praktické části diplomové práce. Tento šperk je variabilní a může existovat sám o sobě bez závislosti na oděvu či lidské části těla. Variabilní znamená v tomto případě, že jednotlivé části šperku se dají obměňovat za jiné. Tyto části jsou nejvíce inspirované původní podobou dominových kostek.

Viz. skica -

4. Závěr

Zpracování tématu mé diplomové práce bylo pro mě zajímavé proto, že propojilo teoretické disciplíny výtvarné i nevýtvarné. Především to byly obory-dějiny užitého umění, estetika, arteterapie, psychologie a neméně důležitá pedagogika. Snažila jsem se některé poznatky z těchto oborů vložit do mé tvorby šperků -solitérů. Znalosti jednotlivých oborů posunuly můj celkový výtvarný přístup v tvorbě šperku. Při tvorbě své diplomové práce jak její teoretické, tak praktické části, jsem rozvinula i další možné varianty, jak výtvarný objekt či šperk pojmout. Opět mi k tomu napomohlo studium různých pedagogických problematik a jejich využití v praxi.

Při procesu samotného vytváření šperků jsem měla příležitost vyzkoušet a osvojit si práci s novými materiály. Získala jsem tak nové informace o netradičních materiálech a dál se je učila využívat.

Vše jsem zhodnotila ve vlastním výtvarném vyjádření prostřednictvím šperků.

5. Seznam použitých zdrojů

Literatura:

- KŘÍŽOVÁ, Alena.: *Český moderní šperk ve stříbře*. Katalog vydala asociace výtvarníků obor kov, 1997. Neustránkované
- KYBALOVÁ, Ludmila.: *Dějiny odívání-Středověk*. Nakladatelství Lidové noviny 2001. 280s.
- NOVÁK, J.: *Dyskalkulie Specifické poruchy počítání, Metodika rozvíjení početních dovedností s přílohou Pracovní listy*. Tobíáš. Havlíčkův Brod 2000
- VILIMKOVÁ, Milada. RAHMAN, M. H.: *Egyptské klenotnictví*. Praha: Artia 1969. 148s.
- RUBEŠOVÁ, Tereza.: *Erotický šperk*. Časopis Ateliér, číslo 3/2004, úvodní strana
- REJCHRTOVÁ, Lucie.: *I banální symboliku lze pojmout originálně*. Lidové noviny, číslo: 232, str. 26
- SIEBERTOVÁ, Erna. FORMAN, Werner.: *Indiánské umění*. Praha-Obelisk, 1970. 206s.
- NERÁDOVÁ, Stanislava.: *Leitmotivem výstavy erotického šperku je kosočtverec*. Listy Prachaticka, 5. 10. 2000, str. 15
- ZAJCEV, Vjačeslav Michajlovič.: *Móda a její rozmary*. Praha: Lidové nakladatelství, 1987.
- BALEKA, Jan.: *Modř barva mezi barvami*. Praha:Academia, 1999. 207s.
- BABYRÁDOVÁ, H., HERBENOVÁ O., LAMAROVÁ M.: *Obrazová encyklopedie módy*. Praha: Artia, 1973. 623s.
- ZAJÍČKOVÁ, Eva.: *Opočenský: Šperk přestává být pouze ozdoba*. Mladá Fronta DNES, vydání: 21. 9. 2000, str. 03
- HAMOUZOVÁ, Jana.: *Poruchy učení v matematice a možnosti jejich nápravy*. Diplomová práce
- KŘÍŽOVÁ, Alena.: *Proměny českého šperku na konci 20. Století*. Academia 2002. 224s.

SVOBODA, Mojmir.: *Psychologická diagnostika dospělých*. Nakladatelství Portál, 2005. 320s.

BABYRÁDOVÁ, Hana.: *Rituál umění a výchova*. Pedagogická fakulta Masarykovy univerzity, 1. Vydání Brno, 2002.

BECKER, Udo.: *Slovník symbolů*. Nakladatelství Portál, s.r.o., Praha. 351s.

KROUTVOR, Josef. *Suterény, vybrané kritické texty 1963-2000*. Nakladatelství H&H, 1. Vydání, 2001. 465s.

PLESKOTOVÁ, Petra.: *Svět barev*. Albatros, nakladatelství pro děti a mládež, Praha, 1987.

NERÁDOVÁ, Stanislava.: *Šperky ve znamení erotiky*. Regionální deníky, Středočeský kraj, č. 233, r. 2000, str. 16

ZAPLETAL, M.: *Velká kniha deskových her*. Praha: Mladá Fronta, 1. Vydání, 1991.

HANZALÍKOVÁ, A.: *Vkus a nevkus kolem nás*. ROH v Praze, 1977. 276s.

ŠICKOVÁ-FABRICI, Jaroslava.: *Základy arteterapie*. Vyd. 1. Nakladatelství Portál, s.r.o., Praha 2002. 176s.

ČÁP, Jan. MAREŠ, Jiří.: *Základy psychologie pro učitele*. Portál, 2007. 655s.

LINHART, Josef.: *Základy psychologie učení*. Praha: SPN, 1982. 272s.

INTERNETOVÉ ZDROJE:

<http://www.artkeramika.cz/index.php?id=52&clid=196>
www.barvy.xf.cz
www.barvy.xf.cz/barvy/cerna-barva
http://ceramic-studio.net/technicka-cast/prague/glazury_a_barvy/
<http://www.czechdesign.cz/index.php?status=c&clanek=173&lang=1>
<http://www.czechdesign.cz/index.php?lang=1&status=des&designer=170>
<http://www.ffa.vutbr.cz/~martinh/nova.html>
<http://www.galerierudolfinum.cz/index.php?site=vystavy%2Fvystavy-archiv&id=51>
<http://www.hrejsi.cz/domino/pravidla.htm>
<http://www.jablko.cz/>
<http://www.revuekamen.cz/opocensky.htm>
<http://wasicek.webnode.cz/novinky/historie-domina/>
<http://www.arteterapie.cz/>

PŘÍLOHY:

1) Příloha DOMINO

DOMINO

PRAVIDLA A HISTORIE

- Počet hráčů: 2, 4, 3, 5, 6, 7, 8, 9,10
- Doporučený věk: alespoň 5 let
- Délka hry:15 až 40 minut
- Datuje se od roku 300
- Zakladatelé jsou Číňané

HISTORIE:

Tuto hru založili Číňané ve Staré Číně, podle některých zdrojů ve 3. Století, podle jiných až v 8. století.

Prvním impulsem k této hře byla hrací kostka dovezená z Indie. Podle legend vymyslel tuto hru císařův rádce pro vojáky, aby neusínali při noční hlídce. Později se, jak to bývá, lidově rozšířila dál - Dálný východ ale do Evropy se dostala až v 18. století. Ovšem dnes se u nás bere spíše jako jednoduchá hříčka pro děti, které si kostky staví do řady a větví je různě. Ale pravidla ostatních druhů dominových her jsou složitější. Jsou země, kde je tato hra považována za národní sport- hru.

Domino vzniklo na základě normální hrací kostky. Je to nápad jak rozložit kostku do roviny. Eliminovat náhodnost u házení kostky. Pak kombinovat číselné možnosti, přidat nulu a vznikly všechny kostky domina. Je to hra s trojrozměrností a naopak s plošností. Stejně jako se dá člověk stylizovat do podoby, která má plošný charakter, tak i kostka může mít takovou podobu a funguje pak stejně jen v trochu jiné podobě. Dominové kostky = hrací kostka v plošné podobě.

HRACÍ POTŘEBY:

Domino je sada obdélníkových kamenů (kostek) rozdělených na dvě poloviny, které jsou označené v každé té polovině nějakým určitým počtem puntíků. Klasické domino obsahuje čísla od 0- do 6, takže kostek je 28. Ale existují i jiné varianty jako 0- až 9(55) nebo 0- až 12 (91) aj.

ZÁKLADNÍ PRAVIDLA:

- Hraje se ve dvojicích sedících naproti sobě. Jedna dvojice hraje proti druhé dvojici sedící kolmo. Členové dvojice se nesmějí domlouvat.
- Hraje se tolik partií, až jedna z dvojic dosáhne předem stanoveného počtu bodů.

ZAČÁTEK:

- Všechny kostky se rozloží lícem dolů a důkladně se zamíchají.
- Každý hráč si vylosuje sedm kostek, takže se celá sada rozebere. Kostky si hráč postaví před sebe na hranu tak, aby on na ně dobře viděl a ostatní do nich nemohli nahlédnout.
- Začíná hráč, který má před první partií kostku se dvěma šestkami.
- Začínající hráč vybere jednu ze svých kostek a dá jí uprostřed stolu.

PRŮBĚH HRY:

- Hráč, který je na tahu, vybere kostku takovou, která má alespoň na jedné straně stejný počet „ok“. Položí jí pak tak aby se strany se stejným počtem „ok“ dotýkaly.
- Podle tradice se kostky s rozdílnými polovinami kladou na délku. Dubly =kostky s oběma stranami stejnými se pokládají na výšku. Pro hru však nemá nějaký zvláštní význam.
- Kostku lze postavit na jeden nebo druhý konec řady. Nikdy větvení od prostředku a jiné pokusy.
- Hráč, kterému chybí kostka, kterou je možno přiložit k řadě, řekne „dál“. Nesmí se vzdát tahu, pokud může - táhne.

KONEC HRY:

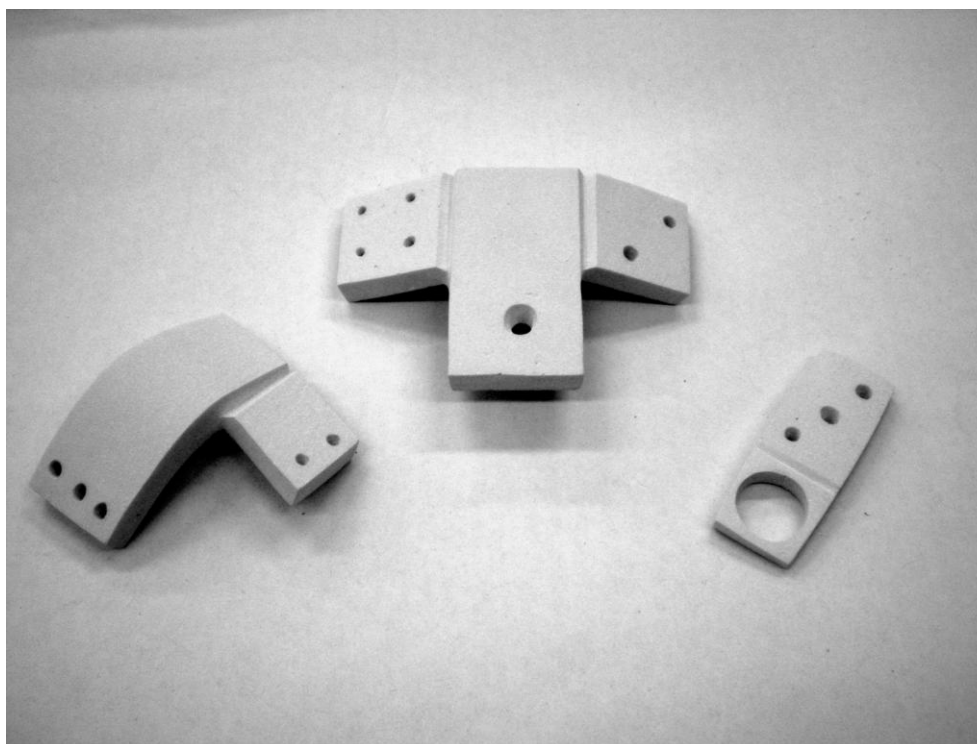
- Partie je ukončena, je-li přiložena k řadě jeho poslední kostka. Všem spoluhráčům se spočte hodnota kostek, které jim zbývají v ruce. Partie vyhraje dvojice, jejíž součet je nižší a získává za ni tolik bodů, kolik zbylo v ruce druhé dvojici.
- Partie končí také, když ani jeden hráč nemůže pokračovat. Vyhrává dvojice, které zbyly v ruce kostky s nižším součtem „ok“.
- Celá hra končí, jestliže jedna z dvojic dosáhla předem stanovenému počtu bodů (třeba 100)

2) PŘÍLOHA- Surové části šperků(fotografická dokumentace)

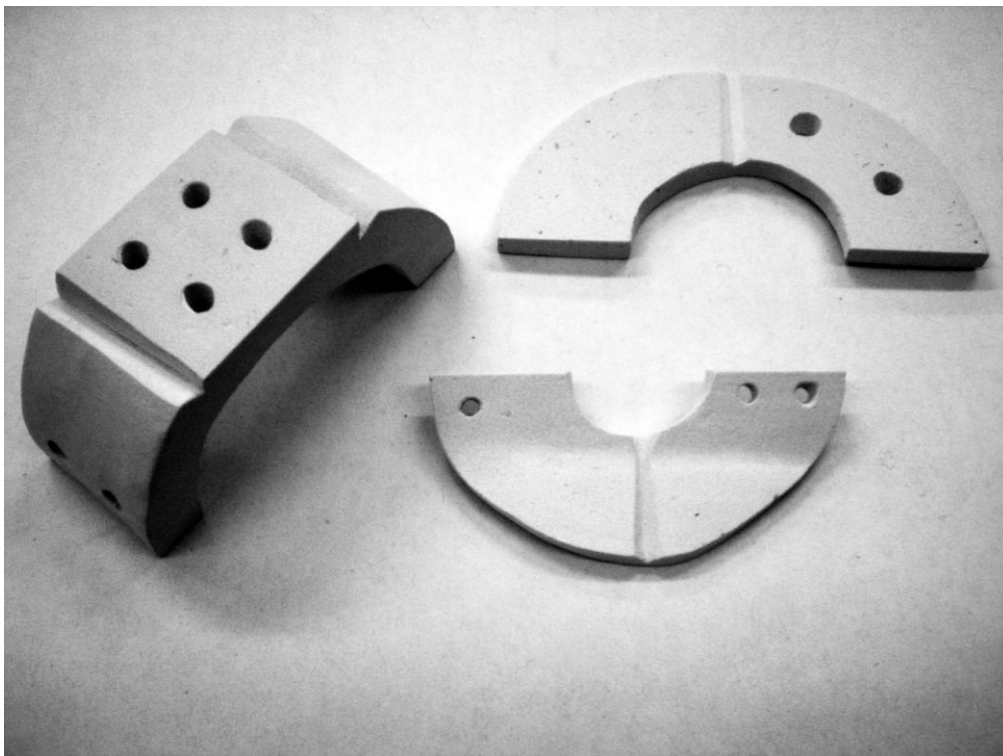
1.Sada šperků

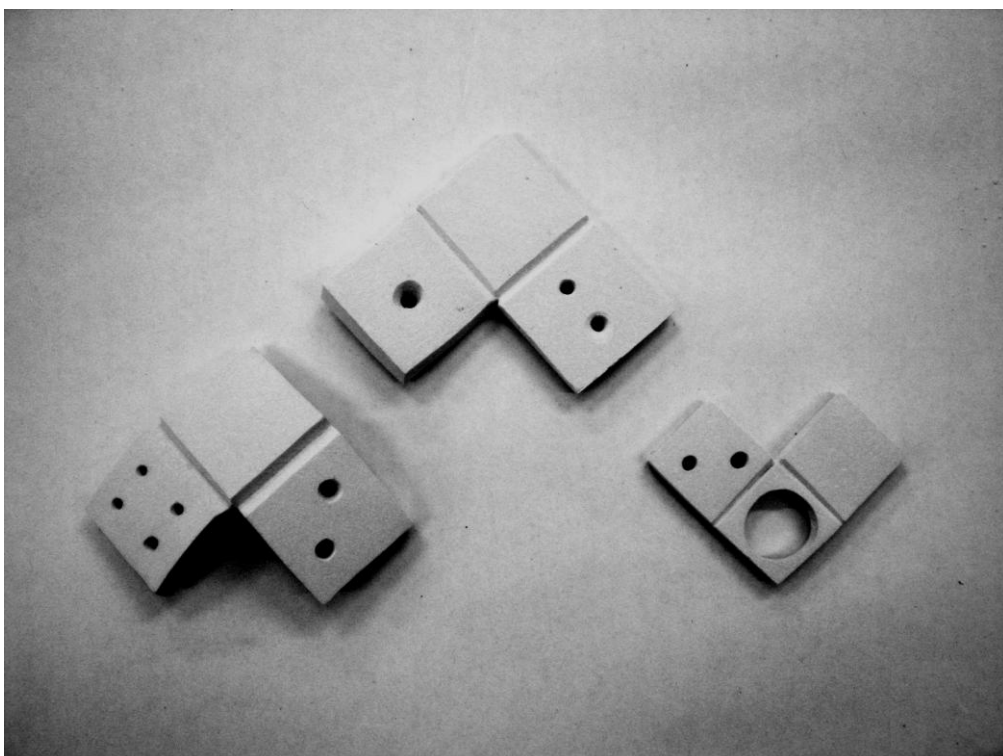
2.Sada šperků

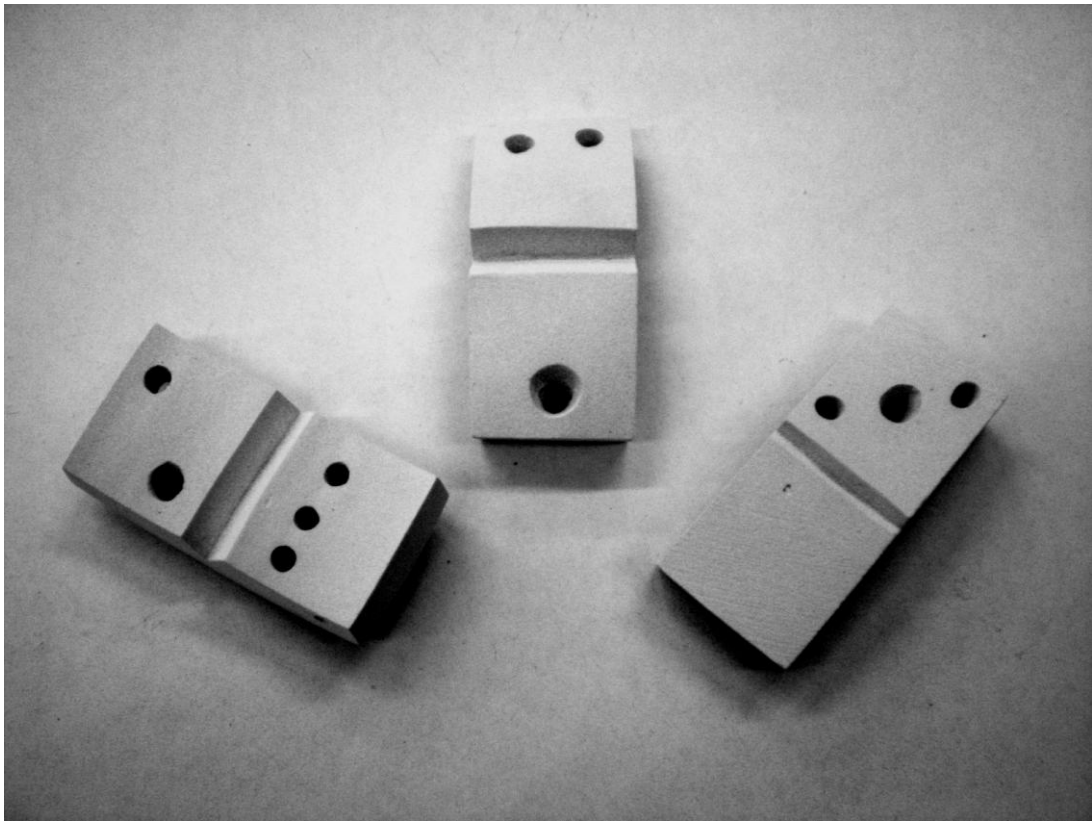
3. Sada šperků

4. Sada šperků

5. Šperk-objekt a jeho části (ukázka)

6. Ukázky modelů

